

መሠረታዊ የኢትዮጵያ ጥበቃ ምክር ቤት

Proudly
brought
to you
by

www.benyamihk.wordpress
.com

ለኢ.ፌ.ዲ.ሪ መሠረታዊ
የሰው ሃይል ሥልጠና የተዘጋጀ

ታህሣሥ 1978
አዲስ አበባ

መሠረታዊ የኢትዮጵያ ጥበቃ ስርዓት

ለአዲሪክ መሠረታዊ
የሰው ኃይል ሥልጠና የተዘጋጀ

ታህሳሥ 1978
አዲስ አበባ

መ ገ ሲ ያ.....	1
1. የኢትዮጵያ ምድር ተፈጥሮአዊ ባህር ያት.....	3
1.1 ኢትዮጵያዊ አቀማመጥ መጠንና ወሰን.....	3
1.2 ኢትዮጵያዊ አፈጣጠርና የማኣደን ሀብት...	5
1.2.1 ኢትዮጵያዊ ታሪካዊ ሂደቶች.....	5
1.2.2 የማኣደን ሀብት ከምቸትና ሥርዓት..	9
1.3 የኢትዮጵያ መልከዐ ምድር.....	10
1.3.1 መልከዐ ምድራዊ ክፍፍል.....	10
1.3.1.1 የሰሜን ሸለቆ.....	11
1.3.1.2 የምዕራብ ከፍተኛና ዝቅተኛ መሬቶች.....	13
1.3.1.3 የደቡብ ምሥራቅ ከፍተኛና ዝቅተኛ መሬቶች.....	16
1.3.2 የኢትዮጵያ ወንዞችና የፍሳሽ ሥርዓቶች...	17
1.3.2.1 ወንዞች.....	17
1.3.2.2 የፍሳሽ ሥርዓቶችና የውሀ ሀብት	17
2. የኢትዮጵያ የአየር ንብረት.....	23
2.1 የአየር መቀተ ሁኔታ.....	24
2.2 የዝናብ ሁኔታ.....	25
2.2.1 ወቅታዊ የዝናብ ሥርዓት.....	25
2.2.2 የኢትዮጵያ ዝናብ የሥፍራ ሥርዓት...	27

2.3 የዘናብ አባተማማኝነትና ደርቅ.....	27
2.4 የተፈጥሮ እጽዋት.....	29
2.5 አፈር.....	31
2.5.1 የአፈር ሥርዓት.....	31
2.5.2 የአፈር መሸርሸር.....	33
2.6 አፈ ዊት.....	34
2.7 የእጽዋት የአፈርና የአፈ ዊት እንክብካቤ...	35
3. የኢትዮጵያ ሕዝብ ጂኦግራፊ.....	36
3.1 የኢትዮጵያ ሕዝብ ሥርዓትና አባላፈር...	36
3.2 የገጠር አሠላፈር.....	39
3.3 በተዋቸ.....	40
4. የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ ጂኦግራፊያዊ ባህርይ...	42
4.1 ገብርና.....	42
4.1.1 ቀደመ አብዩት ገብርና.....	43
4.1.2 ደገረ አብዩት ገብርና.....	45
4.1.3 የኢትዮጵያ ገብርና ዓይነትና አደረጃጀት.....	47
4.2 ኢንዱስትሪና መገናኛ ጂኦግራፊያዊ ባህርይ.....	50
4.2.1 የዘመናዊ ኢንዱስትሪ ሥርዓት.....	53
4.2.2 ተራገባገርትና መገናኛ.....	54
References	57
አባሪዎች /ከርታ 1-8 /.....	59-66

၈ ၇ ၆ ၅

በጣንናውም ደረጃ በሀገር ለጣት እንቅስቃሴ ውስጥ የሚሳተፉ
ዜጎች ለሀገሪቱ ሚኒስቴራዊ ደረጃ ስህተት ሲያንሰ ጠቀሳሳ እውቀትና
መሠረታዊ ገንዘብ የገደ ያስፈልጋቸዋል፡፡ የዚህ ጽሁፍ ይዘት መሠረ
ታዊ ሀሳብም ይህ ነው፡፡

ለዩ ለዩ የኢገራፊ ገጽ ታያቸው እንዲታዩ የተ እንደ ተሠራው
 ማጤን፣ እንዲ ዓይነት ሥርዓት ከሌላው ጋር ያለውን ተዛምዶ መለየት፣
 በምድር ላይ የምና ያቸው ተለዋዋጭና ተንቀሳቃሽ ነገሮችና ከሰተቶች
 የሚገኝባቸውን ኃይልና ሥርዓታቸውን መገንዘብ፣ ወደፊት ምን ዓይነት
 ሥርዓት ሊከሰት እንደሚችል መገመትና በመጨረሻና ከሁሉም በላይ ደገፃ
 ኢገራፊ ያዊ ሥርዓትን ለሀገርና ለሕዝብ ጥቅም በሚመች መንገድ መቀ
 የሰና መምራት ናቸው፡፡

በዚህ ጽሁፍ የኢትዮጵያን ሕዝባዊ ኢኮኖሚያዊ ሪፐብሊክ ለመገንባት በምናደርገው ተገልጦት ለገዢው ሕግ የሚሳተፍ መሠረታዊ የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ ስልጣን ለማቀረብ ተከታታይ ነፃነት ማግኘት ይቻላል፡፡

በሕዝቧ ዊት ዲሞክራሲያዊት ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ ምሥረታ የሰጠ
 ኃይል ዝግጁትና ሥልጠና ፕሮግራም መሠረታዊ ዓላማና ከሚኖረው የሥ
 ልጠና ጊዜ አንፃር ሲታይ በጣም ዝርዝር ወደሆኑ ጉዳዮች ውስጥ መገ
 ባት አልተቻለም፡፡ የበለጠ ለማንበብና ብዙ ለማጥናት ለምንፈልግና
 ለምንቸል ገን አንደመንደርደሪያ ልንጠቀምበት አንቸላለን፡፡ ለዚህ
 ሲባል ይህን ጽሑፍ ለማጠናቀር የተጠቀምንባቸው በልዩ ልዩ ደረጃ የተ
 ዘጋጁ የኢትዮጵያ ፕላንፈፊ ማስተማሪያዎችና የምርመር ሥራዎች ለብዛ
 ኛቱ በጽሁፉ መጨረሻ ላይ ተዘርዝረዋል፡፡

NHU 804

- የኢትዮጵያ የተፈጥሮና የሰሜን ህዝብ ሥልጣን ሥርዓት ምን ይመስላል? የዚህ ሥርዓት መከንያነት ምን ይደነግጋል?
- የኢትዮጵያ ሰብዓ ሰብዓ ስልጣን ሥርዓት የወደፊት የሰሜን ህዝብ ሥልጣን ሥርዓት ምን ይደነግጋል?

- የምንገነባት ሕዝባዊት ዲሞክራሲያዊት ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ
ለሕዝቧ ሁሉ በአኩላነት ሊፃረሩ የሚችሉ የልማት ሥርዓት
እንዲኖሩት የሚያስችሉ ሂሳብ ልዩ ዓላማዎች ምን ይመስ
ላሉ?

- የተዘጋጁ የተፈጥሮና የሰጪዎች ሊከናወኑ ሥርዓት ለመለወጥና
ለመቀየሩ በአብዮታዊነት ሂደት ውስጥ ምን ተከናውኗል? ወደ
ፊት ምን ቢደረግ ይሻላል? ለሚሉ ለመሳሰሉ ጥያቄዎች
መልስ ለማስሰጠት እንደሚችሉና ኢትዮጵያን ቢጠቃላይ ከጠረፍ
ጠረፍ ባይነሱ ህሊና ለመቃኘት የሚያስችሉ እውቀት እንዲኖረን
መከራ ተደርጓል::

1. የኢትዮጵያ ምድር ተፈጥሮአዊ ባህርይ

1.1 የኢትዮጵያውያን አቀማመጥ መጠንና ወሰን

ከብ በሆነችው ምድር ላይ ሀገሮችና ሥፍራዎች ያሉበት አቀማመጥ በተለያዩ መንገዶች ይገለጻል፡፡ ከነዚህ የመገለጫ ዘዴዎች ሁሉ የተለመደው የአስተርኖሚያዊ አቀማመጥ ይባላል፡፡ ከዚህ የአቀማመጥ መገለጫ ዘዴ የሳቲተላይትና የሉንግቲዩድ መስመሮችን እንጠቀማለን፡፡ በዚህ አገላለጽ ኢትዮጵያ ከ3 ሰዓት ሳቲተላይት እስከ 18 ሰዓት ሳቲተላይት /ከዋ ያሉ እስከ ራስ ካሳር/ ና ከ33 ምሥራቅ ሉንግቲዩድ እስከ 48 ምሥራቅ ሉንግቲዩድ /ከአኮባ አካባቢ እስከ የመሬታችን ምሥራቃዊ የብረርጌ ጫ/ ባለው ሥፍራ ተገኛለች፡፡

የአንድ ሀገር የኢትዮጵያውያን አቀማመጥ በሀገሪቱ የተፈጥሮና የባሕር አካባቢ ሁኔታ ላይ በዙጠነት ተጽዕኖ ሊኖረው ይችላል፡፡ ለምሳሌ የአየር ንብረት ሁኔታ፣ የዓለም አቀፋዊ ገንጽነት ሁኔታ፣ የተራንስፖርት ሁኔታ ከብዙ ጥቂቶች ናቸው፡፡

ኢትዮጵያ 1,233,600 ስኩዌር ኪሎ ሜትር ስፋት ያላት ሀገር ስትሆን በአስተዳደራዊ ክፍፍል መጠናቸው በሚለያይ 14 ክፍለ ሀገራት፣ 102 አውራጃዎችና 580 ወረዳዎች ተከፋፈለች፡፡

ኢትዮጵያ አራት ሀገሮችና የቀይ ባህርን ታገራበታለች፡፡ የዚህ ወሰን ጠቀላላ ዙሪያ ርዝመት ወደ 6,000 ኪሎ ሜትር ያህል ይሆናል፡፡ /ካርታ 1/

የኢትዮጵያ-ሱዳን ወሰን	2,220 ኪ.ሜ.
የኢትዮጵያ-ኬንያ ወሰን	760 ኪ.ሜ.
የኢትዮጵያ-ሶማሊያ ወሰን	1,600 ኪ.ሜ.
የኢትዮጵያ-ኢትዮጵያ ወሰን	420 ኪ.ሜ.
የቀይ ባህር ጠረፍ መስመር	1,000 ኪ.ሜ.
ጠቀላላ	<u>6,000 ኪ.ሜ.</u>

ከዚህ ነጥብ ጋር ስለሲት ዩኒየ ያወሰን ክልል ታሪካዊ እውቀት አገዳገድ ነጥቦችን እንመልከት፡፡ የሀገሮች ደንብር ሁሉ በሦስት አባይት ሁኔታዎች መሠረት የተከለሉ ናቸው፡፡

እነዚህም፡

ሀ/ የተፈጥሮ ደንብር /ወሰኖች/ ለምሳሌ ወንዞች፣ ተራሮች፣ ጠይቆች ወዘተ

ለ/ የጉዳዮችና ብሔረሰቦች አሰፋፈር ደንብር /ወሰኖች/

ጠ/ በካርታ ላይ የተወሰኑ ነጥቦችን በመውሰድና በመስመር በጥያቄ የተሠሩ ናቸው፡፡

በመሠረት የሀገሮች ደንብር በተፈጥሮ የተሰጠ ሰይሆን በታሪካዊ በውስጣቸውና ከውጭ ጋራ ጋር በሚያደርጉት ተገል የሚፈጠር የየታሪካቸው ሂደት ውጤት ነው፡፡

ዛሬ በብዙ የአፍሪካ ሀገሮች የምናየው ቀጥተኛ ጉዞዎች የፈጠሯቸውን ቋንቋዎችን፣ ጉዳዮችንና ብሔረሰቦችን ስንጥቀው የሚሄዱ ሰው ሠራተኛ ወሰኖችን ነው፡፡ ይህም ለብዙ ጉረቤታቸው ሀገሮች የወሰን ገጭት መፈጠርና መናቁር ምክንያት ሆኗል፡፡

ኢትዮጵያ ክልሏ ሆኖ የኖረውና ስታስተዳድረውም የነበረውን መሪት ከ1850ው ምዕተ ዓመት ጀምሮ በጋራ ለመውሰድ ብዙ መንገዶችን ወክረው እንደነበር ከታሪክ እንረዳለን፡፡ ይህን ለመከላከል ኢትዮጵያውያን ብዙ መስዋዕትነት የተከፈለባቸው እያሉ ጦርነቶችን ተዋገተዋል፡፡

ኢትዮጵያ በተለይ በአዲዋ ጦርነት በዘመኑ ጋራ የኢምፒሪያል ስት ሀገር በነበረችው በኢጣሊያ ላይ ድህነት ከተቀዳጀች በኋላና በ1950ውና በ2050ው ምዕተ ዓመት መጋጠሚያ ላይ ከጉረቤቶቿ ጋር በካርታ የደንብር ስምምነቶችን አደርጋ ነበር፡፡ በጊዜው የኢትዮጵያ አዋጣች ሀገሮች ከቀጥተኛ ጉዞዎች ጋር ነበር፡፡ የሚከተሉትን መጥቀስ

ይቻላል::

1/ 1819 ምኒልክ ኔራዚኒ ሰሙም ነት
በኢትዮጵያና በቀደም የኢጣሊያ ሰማሊ ላንድ

2/ 1897 የመከንን ሮዴ ሰሙም ነት
በኢትዮጵያና በቀደም የብሪቲሽ ሰማሊ ላንድ

3/ 1897 የፈረንሳይና ኢትዮጵያ ሰሙም ነት
በጅቡቲና ኢትዮጵያ ወሰን

4/ በ1896 ና በ1902 ዓ.ም. መካከል ከእንግሊዝ መንግሥት በኢትዮጵያና በሱዳን ወሰን ላይ ስም ምነቶች ተደርገው ነበር::

የኢትዮጵያ ደንበሮች የረጅም ጊዜ ታሪካዊ ሂደት ውጤቶች ናቸው:: ከጊዜ ተገኝቶ ጋር፣ በተለይም ከሰማሊያ ተስፋፊዎች ጋር በደንበኛና በገዛት ጥያቄ ላይ ያላት አቋም ይኸው ነው::

1.2 ፋክሎቶች ለፈጣጠርና የማዕድን ሀብት

1.2.1 ፋክሎቶች ታሪካዊ ሂደቶች

የአንድ ሀገር መልካሙ ምድራዊ ሁኔታና ባህርይ እንደሌሎች ነገሮችና ከሰነዶች ሁሉ የሚያቋርጥ እንቅስቃሴ ውጤት ነው:: የመሬትን መልካሙ ምድርና ከርሱ ምድር ባህርይ ታት በዘመናት ውስጥ የሚለዋወጡ በተቃራኒ አቅጣጫ የሚሠሩ ሁለት ኃይሎች አሉ:: እነሱም ተከትሎ ኃይሎች / የምድር ውስጥ ኃይሎች ለምሳሌ አባት ገጥሞ፣ የመሬት መነቃነቅ / ና ገራዊ የሽፍል ኃይሎች / ከምድር ላይ ያሉ መሬት ሽርሽሪ ኃይሎች ለምሳሌ ወንዞች፣ ነፋስ፣ ባህር፣ በረዶ / ተባለው ይጠራሉ::

በነዚህ ኃይሎች ምክንያት ባለሚቋረጥ ረባዳ መሬቶች ሲፈጠሩ ግንባታዎችና ተራራዎች ሲሸረሸሩ፣ በአባት ገጥሞና በመሬት መናወጥ ሳቢያ የምድር ገጽቶ ሲሰባበሩ፣ ሲተጣጠፉና ተራራዎች ሲፈጠሩ

የተለያዩ መልክዐ ምድሮች ይፈጠራሉ፡፡ ይህ የመልክዐ ምድር መለዋወጥ ለመገመት በሚያዳገት ረጅም ዘመን የሚሳካ እንዲበላ ጭር ጊዜ ውስጥ የሚታይ አይደለም፡፡

የመሬትን መልክዐ ምድራዊና ከርሰ ምድራዊ ለርዕዩ የምንለ ከነበሩት ጊዜ የሚለሉላዊ የጊዜ ሰሌዳ ይባላል፡፡ የዚህ የጊዜ ሰሌዳ አከፋፈል መሠረት አለቶችን የሚፈጥሩ ማዕደናት ከአንዱ መልክ ወደ ሌላ ለመለወጥ የሚፈቅዱት ዘመን በዚያ ነው፡፡ ይህ ሂደት በቢሊዮንና በሚሊዮን የሚቆጠሩ ዓመቶችን የሚፈጅ ነው፡፡ በዚህ መሠረት የሚለሉላዊ ታሪክ በአራት ዋና ዋና ዘመናትና አነስ ባሉ ክፍለ ዘመናት ተከፋፈሏል፡፡ በዚህ የሚለሉላዊ ታሪክ ውስጥ በየዘመናት በምድረ ኢትዮጵያ የነበሩት ክንውኖች እንደሚከተለው ሆኖ እናገኛለን፡፡

1/ የፕሪ ከምብሪያን / ቀደመከምብሪያ / ዘመን፡-ይህ ዘመን ከ600 ሚሊዮን ዓመት በፊት ጀምሮ እስከ 4.5 ቢሊዮን ዓመት በፊት ያለውን ያጠቃልላል፡፡ ከዘመኑ ርቀት የተነሳ በዚህ ዘመን ስለነበረው ሚሊዮኖች ክንውን ያለን ዕውቀት በጣም የተወሰነ ነው፡፡ በዚህ ዘመን የኢትዮጵያ ምድር ወጣ ገባ የሚባዛውና ተራራማ እንደነበረ ይታመናል፡፡ የዚህ ዘመን አለቶች የመጀመሪያዎቹ ቀዳሞት አለቶች ናቸው፡፡ አለቶቹም መሠረት አለቶች / ቤዛሚንት ከምጥላክስ ወይም ከሪቦታላይን አለቶች / አ የተባሉ ይጠራሉ፡፡

እነዚህ አለቶች ከዚያ ዘመን በኋላ በሌሎች አለቶች ክምችት የተሸፈኑ ቢሆኑም አለፍ አለፍ ከፍተኛ የወንዝ መሽርሽር በደረሰባቸው በታያቸው በሌላ አለት ባይሸፈኑ በቀሩ ጥቂት አካባቢዎች ተጋለጠ ይታያል፡፡ ለምሳሌ፡ በጉንደር፣ በምዕራብ ኢትዮጵያ በአባይና በገባርቹ ጉዳገ ውስጥ፤ በደቡብ ኢትዮጵያ አለፍ አለፍ በገሙጉና በቢዳዎ፤ በምሥራቅ ኢትዮጵያ በጠረርጓ ክፍለ ሀገር በዋቢ ሸበሌ ወንዝ መነሻ ጉዳገቶች አካባቢ ይታያል፡፡

የኢትዮጵያ የብረታ ብረት ማዕደን ሀብት ቢብዛኛው
ከነዚህ የቀደመ ከምብራዊ አለቶች ጋር የተያያዘ ነው፡፡

2/ የፖሊዌላይክ ዘመን /ከ225-600 ሚሊዩን ዓመት በፊት/

ይህ ከፕሪ ከምብሪያን ዘመን ቀጥሎ ያለው ተከታይ
ዘመን ነው፡፡ ይህ ዘመን ተራራማና ገርበጥቢጣ የነበረው
የፕሪከምብሪያን ገጽ ምድር በማያቋርጥ መሸርሸር ወደ ሜዳ
ማነት የተለወጠበት ዘመን ነበር፡፡ በዚህ ዘመን በኢትዮ
ጵያ የአዲስ አለት መፈጠር እንዳልነበረ ይታወቃል፡፡

3/ የሚስዘይክ ዘመን /ከ70-225 ሚሊዩን ዓመት በፊት/

በዚህ ዘመን በፖሊዌላይክ ዘመን ሜዳማ ሆኖ የነበረው
የአፍሪካ ቀንድ ጠቀላላ መስመጥና ማመጥ ደርሶበት ነበር፡፡
በዚህ የመስመጥና የማመጥ ሂደት ውስጥ በምድረ ኢትዮጵያ
ሠበት ዓይነት አለቶች ተነቢብረው ተፈጥረዋል፡፡ እነዚህም
አለቶች ከታች ወደላይ የአዲገራት ሳንድብትን፣ አንጣሎ
ሳይምብትንና የሳይኖው ሳንድብትን በመባል ይታወቃሉ፡፡

ሀ/ አዲገራት ሳንድብትን /አሸዋ-ድንጋይ/

በመጀመሪያው የሚስዘይክ ዘመን መላው የአፍሪካ ቀንድ
ከሰሜን ምዕራብ ወደ ደቡብ ምሥራቅ ጋደል ቢለ ሁኔታ እየ
ሰመጠ ሲሄድ ከደቡብ ምሥራቅ ያለው ቢህር ወደ መሀል እያ
ጥለቀለቀ ይገባገባ ነበረ፡፡ የዚህ ወደ ውስጥ እየገባገባ
የሚሄድ ቢህር በጠርዙ ላይ ያከማቸው ደለል ዛሬ የአዲገራት
አሸዋ ድንጋይ እያለን የምንጠራውን አለት ፈጠረ፡፡ የዚህ
አለት ከምቹት ቢህሩ እስከ አጥለቀለቀበት የምዕራፍ ኢትዮ
ጵያ ቁልቁልታማ አካባቢዎችና እስከ አሰመራ አካባቢ ድረስ
ይገኛል፡፡ የዚህ አለት ከምቹት የተለያየ ከፍታ ሲኖረው
አለፍ አለፍ እስከ 1,500 ሜትር ይደርሳል፡፡

ለ/ አንጣሎ ሳይምብትን /ኖራ ድንጋይ/

ይህ ቀጥሎ የተፈጠረው አለት ሲሆን የተፈጠረውም ባህሩ
አጥላቀልቆ በቀየበት ሥፍራ ሁሉ በነበረው ዝቅጠት ከምቸት
ነው፡፡

ጠ/ የሳይኖው ሳንደብ ተን /አሸዋ ደንጋይ/

ይህ አለት የሚሰዘይክ ዘመን የመጨረሻው የአለት ከም
ቸት ነው፡፡ በባህር ተጥላቀልቆ የነበረው የአፍሪካ ቀንድ
የዛሬ 180 ሚሊዩን ዓመት በፊት አካባቢ ሰምጦ ከነበረበት
ከፍታ ወደ ላይ ሲያምጥ ባህሩ ወደቀደሞው በታው ማፈገፈገ
ነበረበት፡፡ በዚህ የሚያፈገፍገ ባህር ጠርዝ ሁሉ በነበረው
ደለል የሳይኖው ሳንደብ ተን እየተሳለ የሚጠራው አለት ተፈ
ጠረ፡፡

4/ የሶጦዘይክ ዘመን /ከ70 ሚሊዩን ዓመት በፊት እስከሁን/

ይህ የጂኦሎጂ ዘመን ወደ ሁለት ክፍለ ዘመናት ይከፈላል፡፡

ሀ/ የቲርቫሪ ክፍለ ዘመን /ከ2-70 ሚሊዩን ዓመት በፊት/

በዚህ ዘመን ወደላይ እየተነሳ ይሄደው በነበረው የኢ
ትጃ ያ ምድር ላይ በደረሰው መሰባሰብና መሰንጠቅ ሳቢያ
በጣም ከፍተኛ መጠን የነበረው ሳቢ /ፈሳሽ አለት/ ከው
ስጥ እየወጣ ተከመረ፡፡ ይህ ከምር እስከ 3,500 ሜትር
ድረስ ከፍታ ስለነበረው ተራራዎችን ለመፍጠር ቻለ፡፡

በዚሁ ዘመን በደረሰው የምድር መሰንጠቅ ሳቢያ በመሀል
ኢትጃ ያ ዛሬ የምናውቀው የኢትጃ ያ ስምጥ ሸለቆ ተፈጠረ፡፡

ለ/ የኪተር ነፍ ክፍለ ዘመን /ከ2 ሚሊዩን ዓመት በፊት
እስከሁን/

በዚህ ክፍለ ዘመን የታዩት ዋና ዋና ክስተቶች የእ
ሳተ ገጥራ ፍንጻታና የአፋር ተራሮች መፈጠር፣ የኤርትራ
ጠረፍቶች የአፋር ሜዳና የዳህሳክ ደሴቶች ባህር ወለድ

ክምችት ወፈጠር፣ ከዚህ ዘመን በፊት ሠፊና ጥልቅ በታ
 ይዘው የነበሩ የሰዎች ሽለቀ ሀይቅ ውስጥ አንጻንዶቹ
 በውቀት ሰቢያ መጠንና ጥልቀታቸው ሲቀንስ ሌሎች ደገዎ
 ጠርቦ ሲደርቁ የተፈጠሩ ጠይቅ ወለዱ ክምችቶች ናቸው፡፡

1.2.2 የማዕድን ሀብት ክምችትና ሥርዓት

ቀደም በለን አንጻን ሰባነው በረታ በረታ ማዕድናት ባብዛኛው
 ከቀድሞ ከምብሪያን አለቶች /ቤዘመንት ስምጥሌከሰ/ ጋር ያሉ
 ናቸው፡፡ በረታ በረታ ያለሆኑ ማዕድናትም በኢትዮጵያ ይገኛሉ፡፡

ኢትዮጵያ በዙ ፃይነት የማዕድን ሀብት አሳት ተብሎ ቢታወቅ
 ንም ገና በሠፊና ጥልቅ ጥናት መጠኑ፣ አይነትና ሥርዓት መረጋ
 ገጥ አለበት፡፡ በታሪካችን የኢትዮጵያ የቱክኒክሎሚ ሥልጣኔ ባብ
 ዛኛው ከአጽዋት ውጤቶች ጋር የተያያዘ ነበር፡፡ መሣሪያዎቻችን
 ባብዛኛው የዕጽዋት ውጤቶች ነበሩ፡፡ በዚህም የተነሳ የቀየ የማ
 ዕድን ሀብት ለማት በኢትዮጵያ አልነበረም፡፡ ቢኖርም ብርቃ ብርቅ
 ለነበሩት ለወርቅ፣ ፕላቲኒም በረታ በመጠኑ፣ ጢጡ፣ ሽክላ ደንጋ
 ይና የመሳሰሉትን ብቻ የተመለከተ ነው፡፡ ይህም እንኳን ቢሆን
 የአንጥረጥነት ሥራ የተናቀና ሠራተኛቸው የተገፉ ስለነበሩ በጣም
 ኋላቀር ነበር፡፡ ዘመናዊ ሥልጣኔ ከከፍተኛ የማዕድን ሀብት አጠቃ
 ቀም ጋር አብሮ የሚሄድ ነው፡፡ አሁን ስለለን የማዕድን ሀብት
 ባለን ዕውቀት መሠረት ኢትዮጵያ ከጎንጎራ የአፍሪካ ሀገሮች
 ጋር ስናወዳደር በማዕድን ሀብቷም ነቶ ብሎ ለመናገር ያስቸገራል፡፡

መጠናቸው ለነበሩት ቢሆንም በዙ ፃይነት ማዕድናት በኢትዮ
 ጵያ አሉ፡፡

በረታ በረታ ማዕድናት

ማዕድን

የሚገኝበት አካባቢ

ፕላቲኒም
 ወርቅ
 መዳብ

ወለጋ
 ኤርትራ፣ ተገራይ፣ ወለጋ፣ ቢዳዎ፣ ጌዳም፣ ከፍ
 ኤርትራ፣ ጠረር፣ ተገራይ፣ ቢዳዎ

/ ቲን / የቀር ቀር ማዕደን	ጠረር
/ ሊደ / እርሳስ	ጠረር፣ ኤርተራ
በረተ	ኤርተራ፣ ተገራይ፣ ወለጋ፣ ከፋ፣ ሸዋ
ኒኳል	ወለጋ፣ ጠረርጌ፣ ሲዳሞ
ክሮሚየም	ወለጋ፣ ሲዳሞ
ተንገሰተን	ሲዳሞ ፣ ኢሉባቦር
ዬኒየም	ጠረርጌ፣ ሲዳሞ
ኮባልት	ሲዳሞ፣ ወለጋ፣ ጠረርጌ

በረተ በረተ ያለሆኑ ማዕደናት

ማዕደን

የሚገኙበት አካባቢ

ጠጠና ፖታሽ	ተገራይ፣ ኤርተራ፣ ባሌ
ከሰል	ኤርተራ፣ ሸዋ፣ ወለጋ፣ ወሎ፣ ጌንደር
ፕታሊየም / ነዳጁ /	ቀይ ባህር ጠረፍና ሶጋዳን
ጂንሰም	ሸዋ፣ ኤርተራ፣ ጠረርጌ
ዴፕ	ኤርተራ
አቦቤቦትስ	ጠረር፣ ኤርተራ
ማይካ	ጠረር፣ ኤርተራ

1.3 የኢትዮጵያ መልክዐ ምድር

1.3.1 መልክዐ ምድራዊ ክፍፍል

ቀደም በለን ባነሳናቸው የጂኦሎጂ ሂደቶች መከንያት ምድረ ኢትዮጵያ የተለያዩ ገጽታዊ ባሕርያት ይታይበታል፡፡ ይህ የጂኦሎጂ ሂደት ኢትዮጵያን ወደ ተለያዩ መልክዐ ምድራዊ ክፍሎች ወይም ቀጠናዎች ከፍሏት እና ያለን፡፡ ዋነኛው መልክዐ ምድራዊ ክፍፍል የቀላና የደጋ ክፍፍል ቢሆንም እነዚህ ደጋዎች ወይም ቀላዎች የተያያዙ ሳይሆኑ በየቦታው ተቀራርሰው የሚገኙ ናቸው፡፡

የኢትዮጵያ ምድር ባጠቃላይ ወደ ሦስት ዋና ዋና መልክዐ ምድራዊ ክፍሎች ከፋፍሎ መመለከት ይቻላል፡፡ እነዚህም

1/ የሰዎች ሽለቆ

2/ የምዕራብ ደጋግቻና ቀላጃቻ

3/ የደቡብ ምሥራቅ ደጋግቻና ቀላጃቻ ናቸው፡፡ /ካርታ 2/

1.3.1.1 የሰዎች ሽለቆ

የኢትዮጵያ ሰዎች ሽለቆ ከሰዎች ኢትዮጵያ አንስቶ እስከ ሐረርጌ ደጋግቻ ወሰን ድረስ በቀጥታ ወደ ደቡብ፣ ከዚያም ወደ ደቡብ ምዕራብ ዘመር ብሎ እስከ ኳንያ ወሰን ይደርሳል፡፡ የኢትዮጵያ ሰዎች ሽለቆ ከሶርያ እስከ ዋዛምቢክ የሚዘልቀው ተለቀ ሰዎች ሽለቆ አካል ነው፡፡ በኢትዮጵያ ውስጥ ብቻ የዚህ ሽለቆ ርዝመት 1700 ኪ.ሜትር ያህል ይሆናል፡፡ የወደጉን ሰፋ ቦላማካይ 50 ኪሎ ሜትር ያህል ሲሆን ከሽለቀው ወለል እስከ አፋፍ ድረስ ያለው ርዝመት ከ200 እስከ 1500 ሜትር ባለው ውስጥ ይለያያያል፡፡

የኢትዮጵያ ሰዎች ሽለቆ የተለያዩ የተፈጥሮ የሶጺዩ ኢኮኖሚ ባሕርይ የሚያግኝ እንዲኖር ከአንድ ወጥ ጠቀላላ ባሕርይ አይታይበትም፡፡ ይህን የሰዎች ሽለቆ የተፈጥሮ ባሕርይ ትን መሠረት በማድረግ ወደ 4 መክፈል ይቻላል፡፡ እነዚህም ከፍሎች 1/ የቀይ ባሕር ሜዳ 2/ የአፋር አካባቢ 3/ የጠይቆች አካባቢ 4/ የጩራ ባህር ቀሪ ናቸው፡፡

ሀ/ የቀይ ባሕር ጠረፍ ሜዳ፡-

ይህ የሰዎች ሽለቆ ከፍለ ከራስ ካሳር አንስቶ የቀይ ባሕርን ዳርቻ ይዞ እስከ ጁቡቲ ወሰን ድረስ የሚዘልቀው ነው፡፡ አካባቢው በጣም ደረቀና ሙቀት የሚበዛበት ስለሆነ እርሻ ተሰፋፋ ተክሎች የሚታዩበት አይደለም፡፡ የዚህ አካባቢ ነቀፊ ሕዝብ /ከከተሞች በስተቀር/ ባብዛኛው ዘላን ነው፡፡ ከዝናቡ በጣም አነስተኛ ነት የተነሳ ወንዞች ትንንሾችና በበጋ ወራት የሚደርቁ ናቸው፡፡

በዚህ አካባቢ አሁን ባለንበት ሁኔታ የሚታየው የልማት ተስፋ ባብዛኛው ቀይ ባህር ሀብት ጋር የተያያዘ ነው፡፡ እንደ አሃ ሀብት ልማት፣ የጤው ሀብት ልማትና የወዘናና እን ልገሎች ኢንፎርላትሪያቸውን ሊጻገሩ የሚገባቸው ናቸው፡፡

ለ/ የአፋር ክልል፡-

ይህ አካባቢ አልፎ አልፎ ከሚያዩት ገዢዎች በስተቀር በጣም ዝቅተኛና ለጥ ያለ መሬት ነው፡፡ በዚህ የስምጥ ሽለቆ ክፍል ጠብቀው ወደ 7000 ሰውየር ኪሉ ሜትር በፋት ያለውና ከባህር ወለል በታች እስከ 120 ሜትር ጥልቀት ያለው የደን ክል ጉዳቢ ወይም የኮባር ስምጥ እየተባለ የሚጠራው ሥፍራ ይገኛል፡፡ ከስምጥ ሽለቆው ክፍሎች ትልቁ ይህ ክልል ነው፡፡

አካባቢው በጣም ወቃትና ደረቅ በመሆኑ ዘላኛቸው እንኳን የማይደርሱበት ብዙ ሥፍራ አለው፡፡ በዚህ አካባቢ በገለጽ የሚ ታየን የልማት ተስፋ የጤው ሀብት ልማትና የምድር እንፋሎት ኃይል /thermal energy / ማመንጠት ናቸው፡፡

ለ/ የሀይቆች አካባቢ፡-

ከትልቁ የእዋሽ ደረቅ ደረቅ አንስቶ እስከ ጢቆ ፍሳሽ ቀሪ ደረቅ ያለውን ያጠቃልላል፡፡ የዚህ አካባቢ ዋነኛ መልኮች ያለተቀራረጠ ሜዳማ መሬት የሚገኝበትና በብዛት ሀይቆች የሚገኙ በት መሆኑ ነው፡፡ የቀዳን ሰው ሠራሽ ጠይቅ ጢቆ ስምንት ዋና ዋና ኃይቆች በዚህ አካባቢ ይገኛሉ፡፡

ጠይቅ	በፋት	ከፍተኛ ጥልቀት
ቀዳ	250	9
ዝቅይ	434	4
ሰንጋኛ	230	46
አቢያታ	205	19
ሽላ	409	250
አቀሃ	129	10
አባያ	1160	13
ጢቆ	551	10

ከሌሎች የሰዎች ሽለቆ ክፍሎች ጋር ሲወዳደር በዚያ ያለ ዝናብ የሚያገኙና ሙቀትም በረድ ያለ ነው። በዚህም የተነሳ የአህል እርሻና የዘላን ኑሮም ተደባለቀው ይታዩታል።

በዚህ አካባቢ ከሀይቆች ጋር የተያያዘ የልማት እንቅስቃሴ እሁን ካለበት ደረጃ በብዙ እጥፍ ለማሳደግ ይቻላል። እርሻ፣ ኢንዱስትሪ፣ የእሣ ሀብትና ተሪዝም በከፍተኛ ደረጃ ሊገፋፋና ብዙ ጥቅም ሊያስገኙ የሚችሉበት አካባቢ ነው።

መ/ የጤው ባሕር ቀረ፡-

በጣም ወጣ ገባና ብዙ የከፍታ ልቆነት ይታይበታል። አካባቢው ወቃትና ደረቅ ነው። በሙቀትም የተነሳ የጤው ባህር እየደረቀ በመሄድ ላይ አካባቢው በደንብ ያልተጠና ሰላ ለሆነ የወደፊት የልማት ተስፋውን ለመጠቀም አስቸጋሪ ነው። በዚህ አካባቢ የልማት ይዘቱን ለማወቅ የሚያስችል ጥናትና ምር ምር በጣም አስፈላጊ ነው።

1.3.1.2 የምዕራብ ከፍተኛና ዝቅተኛ መረቶች፡-

ይህ ከፍል ከሰሜን ወደ ደቡብ ከኤርትራ እስከ ገጠ-ገፋ በምዕራብ ምሥራቅ ከኢትዮጵያ ሱዳን ወሰን እስከ ምዕራባዊው የሰዎች ሽለቆ አፋፍ ያለውን ሥፍራ ያጠቃልላል። የኢትዮጵያ ምድር 55% ያህል ሰለሚይዝ ይህ የመልከዐ ምድር ከፍል ከሁሉም ተለቅ ነው።

የዚህ አካባቢ አብዛኛው አካል ደጋው ከፍል ሲሆን ይህም የኤርትራና ተገራይ ደጋዎችን፣ የማዕከላዊ ሰሜን ወጣ ገብ ተራሮችን፣ የሽዋን ደጋ ሜዳዎችንና የደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያን ደጋ ሜዳዎችን ይጠቀልላል። የቀላው ከፍል ደገፍ የእንሳባና ባርካ ቀላዎችን፣ የተከዜ ቀላዎችን፣ የአባይ ዲንደር ቀላዎችን፣ የባር ቀላዎችንና የጌራ ቀላዎችን ይይዛል።

ሀ/ የምዕራብ ከፍተኛ መረቶች

ሀ.1 የኦርተራይ ከፍተኛ መረቶች፡-

ከተከዘ አካባቢ አንስቶ ወደ ሰሜን ኢትዮጵያ ሱዳን ወሰን ይደርሳል፡፡ ሥፍራው የተከዘ የባሪካና የመረብ ወንዞች ገባርቶ መነሻ ስለሆነ ለዘመናት ሲታረሽርና ሲታጠብ የኖረ ስለሆነ አፈሩ መሀን ነው፡፡ አጽዋትም በጣም አነስተኛ ናቸው፡፡ በአካባቢው የአፈር አንከብካቤ ተጠናክሮ ካልተካሄደ ለርሻ ልማት ያለው ተስፋ የተመናመነ ነው፡፡

ሀ.2 የማዕከላዊ ሰሜን ወጣ ገብ ከፍተኛ መረቶች፡-

የጉጃም፣ የወሎንና የጉንደርን የተራራ ሰንሰለቶች ያጠቃልላል፡፡ የሰሜን ተራሮች፣ የላሊበላ ተራሮችና የጤቄ ተራራዎች እዚህ ክልል ውስጥ ይገኛሉ፡፡ ወጣ ገብና ገደላገደላማ ተራሮች ይበዘብታል፡፡

ሀ.3 የሸዋ ከፍተኛ መረቶች፡-

የሸዋን ክፍለ ሀገር ደጋ መረቶች ያጠቃልላል፡፡ ከዚህ ደጋ አካባቢ የሚነሱ የአባይ ገባር ወንዞች አለፍ አለፍ ባለው ከገመሱት ጉደብና ከጥቂት ተራሮች በስተቀር በአብዛኛው ሜዳ ነው፡፡

ሀ.4 የደቡብ ምዕራብ ደጋ ሜዳዎች፡-

የወለጋን የኢሳባቦርንና የጋሙጉፋን የተወሰኑ ክፍሎች ያጠቃልላል ወጣ ገባ የሚገኘው ደጋ ነው፡፡ ዲዲሳ፣ ጉደብ፣ ዳቡሳ፣ ጌ አንዳሠም የባሪ የአኮቦና የጌሎ ወንዞች መነሻ ይህ አካባቢ ነው፡፡ ይህ አካባቢ ከሌሎች ሥፍራዎች ሁሉ ከፍተኛውን ዝናብ የሚያገኝ የኢትዮጵያ ክፍለ ነው፡፡ ብዙ በጤረ ሰባቶና ቋንቋዎች የሚገኙበት ሲሆን በቦክ ምርትም የታወቀ ነው፡፡

ለ/ የምዕራብ ዘቀ ተኛ መረተኛ፡ -

ለ.1 የአንባቢ ባርካ ቀላ፡ -

የአንባቢ-ባርካን ወንዝ አካባቢ ያጠቃልላል፡፡ በጣም አነስ ተኛ ዝናብ ስለሚያገኝና አፈሩም ለረጅም ጊዜ የተሸረሸረ በመሆኑ የአዝርዕተ እርሻ በጣም የተወሰነ ነው፡፡ በመሆኑም በአብዛኛው የዘላኛቸ መኖሪያ ነው፡፡

ለ.2 የተከዜ ዘቀ ተኛ መረተኛ፡ -

የተከዜን ወንዝ ጌንና ጌን ይዞ ያለው ቀላ ነው፡፡ ለእርሻ አስተማማኝ ያለሆነ አነስተኛ ዝናብ ይጥልበታል፡፡ የሰቲት ሀመራ ሰፊ እርሻ ውጤትና ከዚህ የሚገኘው ልምድ ለአካባቢው ለማት ከፍ ተኛ አስተዋፅኦ እንደሚኖረው ይታወቃል፡፡

ለ.3 የአባይ ደንደር ዘቀ ተኛ መረተኛ፡ -

ከመተማ አካባቢ ተነስቶ ወደ ደቡብ አባይ ደቡብ ጌን ያለውን ሥፍራ ያጠቃልላል፡፡ አካባቢው በዙ ወንዞች አቋርጦውት ስለሚያልፉ በመሰኛ ሌላው የሚቸል እርሻ ሊሰፋፋበት የሚቸል ነው፡፡

ለ.4 የባር ዘቀ ተኛ መረተኛ፡ -

ከምዕራብ ቀላዎች ሁሉ ተልቆ ሲሄድ በጣም ለጥ ያለ ሚዳ ነው፡፡ ከወለጋና ከኢሉባቦር ደጋ አካባቢዎች የሚነሱ በዙ ወንዞች በመሆኑ ስለሚያልፉ በመሰኛ ሌላው የሚቸል አካባቢ ነው፡፡ ባሁኑ ወቅት አካባቢው ከከፍ ተኛቹ የሠፈራ ፕሮጀክቶች አካባቢ አንቶ ነው፡፡

ለ.5 የጊጌ ዘቀ ተኛ መረተኛ፡ -

አንዳንድ ጂኦግራፊኮች ወደ ሰሜን ሸለቆው ከፍለ ይፈርቱ ታላ፡፡ በጣም ከፍ ተኛ መቀተና ከ600-1000 ሜ.ሜተር ሊደርስ የሚቸል ዝናብ በዓመት ይገኛል፡፡ ይህ አካባቢ በደንብ ያልተጠናና ምርምር የሚያገኘው ነው፡፡

1.3.1.3 የደብዳቤ ምሥራቅ ከፍተኛና ዝቅተኛ መረቶች፡-

ከሰዎች ሽለቀው በስተምሥራቅ የሚገኘው ሁለተኛው ተለቅ መለኮታዊ ምድራዊ ክፍለ ሥነ ምግባር ክፍለ በርከት ብሎ ይታይበታል፡፡ ደጋው ክፍለ የአርሲ-ባሉ-ሲዳሞን ደጋና የሰረርጌ ደጋ ሲይዝ ቀላው ክፍለ ደገው የዋሲ ሽበሌን ዲዳና የገናሌን ዲዳ ይይዛል፡፡

ሀ/ የደብዳቤ ምሥራቅ ከፍተኛ መረቶች፡-

ሀ.1 የአርሲ-ባሉ-ሲዳሞ ከፍተኛ መረቶች፡-

የደጋው ደብዳቤ ምዕራባዊ ክፍለ ሥነ ምግባር ለጎደ ጭላላና ባታ ተራራዎች ዓይነት ተራራዊ ክፍታ በታዎች ያለበት ነው፡፡ ዝናባዊ ለካባቢ ሰለሆነ የገናሌና የዳዋ ወንዝ ገባሮች ከዚህ ለካባቢ ይነሳሉ፡፡

ሀ.2 የሰረርጌ ከፍተኛ መረቶች፡-

ዲዳናና ወጣገባ ሥነ ምግባር የዋሲ ሽበሌ ምሥራቃዊ ገባሮች ወንዞች የሚነሱት ለካባቢ ነው፡፡ ይህ ለካባቢ በጣትና በሰፍ ምርት የታወቀ ነው፡፡

ለ/ የደብዳቤ ምሥራቅ ዝቅተኛ መረቶች፡-

ለ.1 የዋሲ ሽበሌ ዝቅተኛ መረቶች፡-

የዋሲ ሽበሌን ወንዝ ታቸኛውን የፍሳሽ ክልል የሚይዝ ሥነ ምግባር ለነበተኛ ዝናብ ይዘገብበታል፡፡ ይህ ለካባቢ ጭሰና ለርሻ ሊገፋፋበት የሚችል ነው፡፡

ለ.2 የገናሌ ዝቅተኛ መረቶች፡-

በአብዛኛው ሌላከራና የምሥራቅ በረከት ጥቂት ክፍለ ይይዛል፡፡ ጭሰና ለርሻ ለጣት ለጎቀሰቃሴ የዚህም ለካባቢ የለጣት ተስፋ ነው፡፡

1.3.2 የኢትዮጵያ ወንዞችና የፍሰት ሥርዓቶች

1.3.2.1 ወንዞች

ኢትዮጵያ የሰሜን ምሥራቅ አፍሪካ የጤህ ሰገነት /ዘ፡
ዋቱ ለፍ ኖርዝ ኢስተርን አፍሪካ/ እየተባለች ትጠራለች፡፡
ይህ አጠራር ኢትዮጵያ ከካቢቢዋ መራቶች ሁሉ ከፍታማ መሆኗ
ንና የብዙ ወንዞች ባለቤት መሆኗን ያመለክታል፡፡

ብዙዎቹ የኢትዮጵያ ታላላቅ ወንዞች በጣም ለም አፈርና
ብዙ ውሃ ይዘው ደንበር አቋጠው ይፈሳሉ፡፡ በዚህም የተነሳ
በሀገሪቱ የዓለም አቀፍ ገንጥነት ላይ ከፍተኛ ተፅዕኖ አሳ
ቸው፡፡ የኢትዮጵያ ወንዞች ከከፍታ ቦታ ተነስተው በጣም ቁላ
ቁላታማ በሆነ ምድር ላይ ስለሚፈሩ መሪት የመሸርሸርና ደለል
የመሸከም ኃይላቸው በጣም ከፍተኛ ነው፡፡ በዚህም ሌላ የኢ
ትዮጵያ ወንዞች በአብዛኛው የሚከተሉት ባህር ያት አሏቸው፡፡

1. ፈፈት ይበዛቸዋል

2. በጠባብና በጉዳጊያ ሸለቆ ውስጥ ይፈሳሉ

3. መጠናቸው በየወቅቱ ይለዋወጣል፡፡

በነዚህ ባህሪ ያቸቸው የተነሳ እንደሌሎች ብዙ ሀገር ወን
ዞች ለመጓጓዣ እያገለገሉም፡፡ ከባር ወንዝ በስተቀር በኢትዮ
ጵያ ለተራንስፖርት የሚያገለግል ወንዝ የለም፡፡ የኢትዮጵያ
ወንዞች እንዲሁም ለብዙ ዘመናት ያረፉ በብዙ አካባቢ ገንጥ
ነትን ያውቃሉ፡፡

የኢትዮጵያ ወንዞች ያካባቢ እንደነትና መተሳሰርም ምንጭ
ናቸው፡፡ “የወንዙ ለጅ” የሚለው አባባል በጣም የተለመደ
አነጋገር ነው፡፡

1.3.2.1 የፍሰት ሥርዓቶችና የውሃ ሀብት፡

የኢትዮጵያ የፍሰት ሥርዓት ተፈጥሮ ቀደም ሲል የጂኦሎጂያዊ
ሂደት ጤነኛነት ነው። በኢትዮጵያ ሦስት ዋና የፍሰት ሥርዓቶች
አሉ። እነዚህም

- 1/ በምዕራብ ኢትዮጵያ የፍሰት ሥርዓት
- 2/ የሰሜን ሸለቆ የፍሰት ሥርዓት
- 3/ የደቡብ ምሥራቅ ኢትዮጵያ የፍሰት ሥርዓት ናቸው።

በምዕራብ ኢትዮጵያ የፍሰት ሥርዓት ውስጥ ያሉ ወንዞች በጠቅላላ ወደ ምዕራብ አቀጣጣይ ይፈሰሱ። እነዚህ ወንዞች ነፃ አባይን በየቦታው ከተገናኙ በኋላ ወደ ወደቀው ይፈሰሱ። ከዚህ ሥርዓት ለየት የሚሉት የአንገረኛ ባርካ እንዲሁም የጌ ወንዞች ናቸው። እነዚህ ወንዞች የአንገረኛ የባርካ ወንዞች ወደ ቀይ ባሕር ታቸው ሲፈሰሱ የጌ ወንዝ ደገም ወደ ሩድልፍ ሀይቅ ይፈሰሳሉ።

የሰሜን ሸለቆ የፍሰት ሥርዓት ወንዞች ከሰሜን ሸለቆው ጌንና ጌን ባሉት ከፍታ በታያቸው በመነሳት ወደ ሸለቆው ዝቅተኛ ከፍሎች ይፈሰሱ።

በደቡብ ምሥራቅ የፍሰት ሥርዓት ውስጥ ያሉ ወንዞች ወደ ደቡብ ምሥራቅ አቀጣጣይ ይፈሰሱ። እነዚህ ወንዞች አንገረኛውን ሕንድ ውቅያኖስ ይደርሳሉ።

እነዚህ የፍሰት ሥርዓቶች እንደገና ወደ ወንዝ ቀረጾች ለንከፍላቸው እንቅስቃሴ። /ከርታ 3/

የፍሰት ሥርዓት	የወገዝ ቅሬ	የቀረበ ስፋት /ኪ.ሜ.፡፡/
የዕቅድ ስፋት	አገልግሎት ባርነት ተከዘ አባይ ባሮ ጌ /አቅ/	42900 118200 198900 70600 65200
የዕቅድ የሥራ ስፋት	ገፍሎ የቢሮ ስፋት	163200 266800
የሰው ኃይል ስፋት	ጠቅላይ ጠቅላይ አባይ የአገልግሎት ስፋት አባይ አፋር ገደብ የቀይ ባህር ጠረፍ	31100 3400 17200 17500 112500 71500 44600
	ጠቅላላ	1223600

ከይ/ር በኩል ወ/ሰው ስፋት ያሳተመ ጽሁፍ የተወሰደ

እነዚህ ወገዞች የሚያፈሩት ወህ ብዛት በየቀረቡ አገልግሎት ለውጥ ዘናብ መጠን ይለያያል፡፡ በዚህም መሠረት ዘናባዊ የሆነው የዕቅድ ስፋት የፍሰት ሥርዓት አብዛኛውን ወህ ሲፈስ በደረጃ የዕቅድ የሥራ ስፋት የፍሰት ሥርዓትና የሰው ኃይል የፍሰት ሥርዓት ይከተላሉ፡፡

የፍሰት ሥርዓት የወህ መጠን ከሚከተለው ሰንጠረዥ ለውጥ ይቻላል፡፡

የፍሰት ሥርዓት	የቀረበት	%	የውጭ ፍሰት ወጪ በቀን	%
የዕቃ ስራ ስራ	495800	41%	2300000000	71%
ደብዳቤ ስራ ስራ	430000	39%	81000000	25%
በጥቅም ስራ	297800	24%	14000000	4%

ከዚህ በታች ወሰደሰጣችን ያለታታ ጽሁፍ የተወሰደ

የዕቃ ስራ ስራ የፍሰት ሥርዓት እንደ ተለከ ነው 71 %
የሚሆነው የውጭ ፍሰት ይደካል፡፡

ይህ የዕቃ ስራ ስራ የፍሰት ሥርዓት የዕቃ ስራ ስራ
የሚደረግ ስራ ወንዞች የያዘ ነው፡፡ ዛሬ በዚህ አካባቢ ያለው
የሠራተኛ ፕሮጀክት ጽኑ መሠረት ለሆነ የሚታወቅ ይህ የውጭ ሀብታችን
ነው፡፡ እነዚህን ወንዞች በመጥለፍና በሰነድ ሥራን በማስፋፋት በዚህ
አካባቢ ከፍተኛ የእርሻ ምርት ሊገኝ እንደሚችል መጠራጠር አይቻልም፡፡

ሀ/ መ ሰ ና :-

የሲቲ ስራ ወንዞች ለመሰናኛ ለጋይል ግጥሚያ የሚሆን ገና
ሥራ ሳይ ያለባል በዙ ያለተነሳ ይዘት /potential/ ለላቸው፡፡
እስካሁን በወንዞች ያለተነሳ ይዘት ሳይ የተጠናቀቀ ጥናት አለ
ተካሄደም፡፡ እስካሁን የተገኙት መረጃዎች ገን ከፍተኛ ነቱን ይጠ
ግባሉ፡፡

እንደ ሲቲ ስራ ሳለ በየጊዜው ደርቶ ለሚያጠቃቅም ለገር የ
ሰነድ እርሻ መሰራተት ወደር የማይገኝለት መፍትሔ ነው፡፡ እስካሁን
በሰነድ እርሻ ሥራ ካለባል ጋር ሲነፃፀር በጠቃሚ ለነበረው ነው፡፡

በ1950 ዓ.ም. መጀመሪያ አካባቢ ተደርጎ የነበረ መጠነኛ ጥናት
በአባይ ቀረበኛ ከ500000 ሂንታ ያሳነበ መሪት በመሰናኛ ለላላ
እንደሚችል ይህም ለራት ሚዲያ ገበሬዎች በላወቀ ከሰበት ያሳነበ

መሽር እና የሰበሰቡ 62500000 ብር በዓመት ማግኘት እንደሚችሉ ይጠቀማሉ፡፡ ተመሳሳይ ጥናት በአዋጅ ሽለቆ ውስጥ 175000 ሄክታር መሬት በመስኖ ማለማት እንደሚቻል ይጠቀማሉ፡፡

ይህ ከላይ የጠቀሰው ጥናት በጠቀላላ የአህል ምርት ገቢ በማስላት ምን ያህል ገንዘብ ማግኘት እንደሚቻል በተወሰኑ ወንዞች ላይ ገምቷል፡፡

ንርጂነት	ዓመታዊ የመስኖ ጥቅም ጠቀላላ የአህል ገቢ የኢት.ብር
መገጭ	2215000
ርብ	5016000
የሳይኖው በለስ	4367000
የሳይኖው ብር	29987000
ታቸኖው ብር	3357000
ገደር ወንዝ	1646000
ፈንጣ ወንዝ	8936000
አመርቲ ነቢ	5062000
አርጾ ዲዳሳ	18685000
ዳበና	3264000
አንገር	16316000
ዳጡስ	6084000
ዲንደር	30173000
ጋሌጉ	6037000
ጠቀላላ	141148000

Department of the interior Bureau of Reclamation:
 "Land and Water Resources of the Blue Nile Basin",
 Addis Ababa, 1964. ከተሰጠው መጽሀፍ የተገኘ፡፡

መሆኑም ጥናት በርከት ባሉ የኢትዮጵያ ወንዞች ላይ ሊገኝ የሚችለውን የመሰኛ ስርዓት መጠንና ጥቅም ለመጠቀም ቅድሚያ ስለነዚህ ወንዞች ሥራ ላይ ማዋል ገን ከፍተኛ ወጭና የሰው ሀይልን ይጠይቃል፡፡

ለ/ የወሀ ኤሌክትሪክ ኃይል፡-

በኢትዮጵያ የወሀ ኃይል አገልግሎት ወፍጣሪዎችን ለማንቀሳቀስ ቀደም ብሎ ሥራ ላይ አንደኛውን ሲታወቅም በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ የቀርብ ጊዜ ከሶስት ነው፡፡ ቀደም ብለን አንጻራቸው የኢትዮጵያ ወንዞች ከከፍተኛ ስፍራ ተነስተው ቁልቁልታማ በሆነ ምድር ላይ በላ ሚረሱ ለኃይል ጠለፋ አመጧልናቸው፡፡ ገለጽ በሆነው የካፒታልና የሰው ኃይል ችግር ምክንያት የኢትዮጵያ ወንዞች ሊጠቡ ከሚችሉት ኃይል በጣም ተጓጉቦቿ ነው፡፡ ሥራ ላይ የዋለው ለምሳሌ ያህል በጥቂት ወንዞች ላይ የተካሄደ ጥናት የሚከተለውን የወሀ ኤሌክትሪክ ኃይል ያስተዳድራል፡፡

የወሀ ኤሌክትሪክ ሀብት መጠን ዝርዝር ገምት/ዋና ዋና ወንዞች/

ዋራ	/ሚሊዩን ኪሎዋት አወር/ ጠቀላላ የሀብት ይዘት	ሊላማ የሚችል
አባይ	79863.5	24900
አቡበ	271.8	46
አገገርብ	264.0	71
አታባራ	152.0	41
አዋጽ	4106.2	1.304
ባርካ	299.0	77
ባር	3017.0	1211
ሲንደር	176.0	47.5
ጊሉ	350.0	94.5
ጁን	2273.0	654.0
መረብና ኃጽ	1745.0	569.2
አዋ	16067.0	4595.4
ተከዘና በተ	14846.5	5047.8
ዋሊ ሸበሌ	21562.3	7044.6
ሌሎች	146.6	34.8

ከ Ethiopia observer.

ቀን 5፣ ቀን 3፣ 1961፣ የተገኘ፡፡

ለ/ የአሣ አርቢታ: -

በኢትዮጵያ ወንዞች ላይ የአሣ ሀብት ለማት በጣም ኋላ ቀር ነው:: የወንዝ ለባ ሀብት ለማታቸን ወደኋላ ለመቀረት የሕዝቡ የአበላላ ለማድና የገበያ መጥፋት እንደ ምክንያት ይጠቀሳል::

የወንዝ አሣ ሀብት ለማታቸን ኋላ ቀር ይሁን እንጂ የኢትዮ ጵያ ወንዞች በዙፍ በአይነታቸው የተለያዩ ዓሣዎች እንዳሉ ይታወቃል:: ፕሮፌሰር ጠፍን ወለደማር ያም "An Introductory Geography of Ethiopia....." በተሰኘው መጽሐፍ ውስጥ እንደ ገናሌ ባሉ እንዳንድ ወንዞች ላይ ከአሣው በዚያ የተነሳ ወንዙ ውስጥ መታጠብ እንኳን እንደሚያስቸግር ጽፏል::

የወንዝን አሣ ሀብት ለማለማት የሚመለከታቸው የመንገዶች መሥሪያ ቤቶችና የየአካባቢ ሕዝባዊ ድርጅቶች በዙ ይጠበቅባቸዋል::

2. የኢትዮጵያ የአየር ንብረት

የአንድ ሀገር የአየር ንብረት የሀገሪቱ የተፈጥሮ ሀብት ነው:: ሀገሪቱ የሰላምና የኢኮኖሚ ሁኔታ ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ አለው:: የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች በተለይ እርሻ ከአየር ንብረት ጋር በቀጥታ የተያያዘ ነው:: በሕዝብ ጤናና በባህሪ እንቅስቃሴዎች ላይ ሁሉ በዙ ተጽዕኖ አለው::

የአየር ንብረት የምንለው ለረጅም ጊዜ የሰፊ ነገ የአየር ሁኔታ ለማከይ መልክ ነው:: በሰላት በሰማንተና በወራት የምናየው የአየር ከበተት የአየር ሁኔታ እንለዋለን:: የአየር ንብረት ቢያንስ የ35 ዓመት ያህል የአየር ሁኔታ ለማከይ መልክ ነው:: የአየር ንብረት የሙቀት መጠንን ዝናብን፣ የአየር ርጥበትን፣ ገፋብን ወዘተ አጠቃሉ የያዘ ነው::

የሀገሪቶችና ሥፍራዎች የአየር ንብረት የተለያየ እንዲሁን የሚያደርጉ በዙ ምክንያቶች አሉ:: ከነዚህም ውስጥ

1. ከፍታ
2. ሳቲቲዌድ / ከምድር ወገን ያለው ርቀት /
3. የባህርና የዋግስ ስርዓት
4. የአየር ግፊትና ገፋሽ
5. የተራራ ከለላዎችና
6. የውቅ ያኖሰ ዋገዶች ይገኙበታል፡፡

2.1 የአየር ጥቅት ሁኔታ

ኢትዮጵያ በ3 °ሰሜንና በ18 °ሰሜን ሳቲቲዌዶች መካከል ያለች ሀገር በመሆኗ በከፍተኛና በከፍተኛ የሀረር መስመር ከሌሎች መሀል በለምተገኘ በአመት ሁለት ጊዜ ፀሐይ በአናት ተከክል ተጠብታለች፡፡ በዚህም የተነሳ ዋጋት የአየር ገቢ ረታ አሳት፡፡ /ከፍታ 4/

በሌላ በኩል ደግሞ ከሀገሪቱ ከፍታዊነት የተነሳ ይህ ጥቅት በራዱ ሆኖ እናገኛለን፡፡ የኢትዮጵያ ምድር ከምድር ወገን ባለው ቀርበትና በከፍታው የተነሳ የተለያዩ የአየር ገቢረት ዓይነቶች ይገኛሉ፡፡ በዚህም አይነት እጽዋትና አዝርአትም የሚቀረቡት ምክንያት ይኸው ነው፡፡ የውቅ መጠን በቀላሉ አካባቢዎች በአማካይ ከ22 °ሴ. እስከ 30 °ሴ. ሲደርስ በደጋዎች ላይ ከ15 °ሴ. እስከ 22 °ሴ. ይሆናል፡፡ አብዛኛው አዝርዐት ከ18 °ሴ. እስከ 25 °ሴ. ያለው የአየር ጥቅት ለአድገታቸው ይሰማል፡፡

የኢትዮጵያ የውረት ከፍታና የአየር ጥቅት ሁኔታ ስናነፃፅር የሚከተለውን እና ያለን፡፡

<u>ከፍተኛ / ዓተር /</u>	<u>ለወታዊ አግባብ</u>		<u>ወጪ</u>	
	<u>የአዋጅ ጠቀሰ / ሰ. /</u>		<u>አግርኛ</u>	<u>አገገላዊ</u>
ከ3000 በላይ	ከ15 በታች		ወርቅ	አለገደን
ከ2300-3000	15-18		ደጋ	ጥጥር
ከ1500-2300	18-22		ወይና ደጋ	ሰብ ተርጉሞ
ከ800-1500	22-26		ቀላ	ተርጉሞ
ከ800 በታች	ከ26 በላይ		በርህ	ጥጥር

የኢትዮጵያ የአዋጅ ጠቀሰ ሁኔታ ለዓየት የምናየው ከሥፍራ በቻ ሲሆን ከወታዊ ጭማር ነው፡፡

በኢትዮጵያ በአብዛኛው ሥፍራ የታዘዘው ጊዜ በከረምት በፊት ያሉት በተለይ የገንጠትና የሰነድ ወረት ናቸው፡፡ ፀሐይ በከረምት ወረት አገልግሎት ቀርቦትና ቀጥተኛነት ከሆነ የከረምት ወረት በጣም የታዘዘው ለህጉ በተገባ ነበር፡፡ ነገር ግን በከረምት ደመናዓነት የተነሳ በአብዛኛው የኢትዮጵያ አካል ላይ ጠቀሰ ወረት ሲደርስ ይቀራል፡፡ በዚህም ምክንያት በነዚህ በታዘዘው ከረምት ቀዝቃዛ ነው፡፡ ከረምት በሌለባቸው ሥፍራዎችና የደመናም ሽፋን በሌለበት አካባቢ በከረምት ወረት ከፍተኛ ጠቀሰ አለ፡፡

2.2 የዘናብ ሁኔታ

የኢትዮጵያ የዘናብ ሁኔታ ሀገሪቱ ከአካባቢያዊ ውቅያኖስ ችግር ሲሆርቱ አገጣጥሞ ያላት አቀማመጥ፣ የሀገሪቱ የከፍተኛ ልዩነትና ኢትዮጵያን አቋርጦ የሚነፍሱ ነፋሶች አደጋ ውጤት ነው፡፡ የኢትዮጵያን ዘናብ ስርዓት በሁለት መልክ ልናየው እንችላለን፡፡ አገደኛው ወታዊ ስርዓት ሲሆን ሁለተኛው ደገፍ በሥፍራ ያለው ስርዓት ነው፡፡

2.2.1 ወታዊ የዘናብ ስርዓት

ሥፍራዎች በአጠቃላይ ውስጥ አብዛኛውን ዘናብ የሚያገኙ ተገን ወታዊ በመውሰዱ ኢትዮጵያን ወደ ሰባት የዘናብ ወታዊ

ቀጠና ፱ኛ ከፍለገ ልና ያት እንቸላለን፡፡ እነዚህንም 1/ የክረምት
ዘናብ ቀጠና 2/ የበልገና የጠቅላይ ዘናብ ቀጠና 3/ የበጋ
ዘናብ ቀጠና እንላቸዋለን፡፡ /ካርታ 5/

ሀ. የክረምት ዘናብ ቀጠና

በክረምት ወራት ውስጥ አብዛኛውን ዘናባቸውን የሚያገኙ
አካባቢያቸው ሲሆን ይህም የሀገሪቱን አብዛኛ ክፍል የሚይዘው
ነው፡፡ የምዕራብ ደጋያቸውና ቀላጃቸው የደቡብ ምሥራቅ ደጋያቸው
እና የአፋር ስምጥ በዚህ ወቅት የዘናብ ቀጠና ፱ኛ ናቸው፡፡
ይህ የክረምት ወቅት ዘናብ የሚጥልበት ጊዜ ከቦታ ቦታ ይለ
ያያል፡፡ በደቡብ ምዕራብ ደጋያቸውና በብዙ የደቡብ ምሥራቅ
ደጋያቸው ላይ ክረምት ስድስት ወር ያህል ሊረዝም ይችላል፡፡
አብዛኛውን የበግን ደጋ ይዞ ጌጃዎችና ጌገደርን አጠያሉ የክ
ረምት ርዝመት ከአራት እስከ 5 ወራት ይዘላል፡፡ የዚህ
ዓይነት ስር፡፡ በደቡብ ምዕራብ ሊት ዳጃ ያ ቀላማ ጠረፍቶ
አካባቢም አለ በአስመራ ዙሪያ ባሉ ጥቂት አካባቢ ይህንኑ
እና ያለን፡፡

ለ. የበልገና የጠቅላይ ዘናብ ቀጠና

ይህ በበልገና /መጋቢት ሚያዝያና ገንቦት/ በጠቅላይ
/ጥቅምት ከፊል ሀፃር/ ከአመት ዘናብ ከፍተኛውን የሚያገኝ
አካባቢ ነው፡፡ በዚህ ወቅት ከሕገደሴ ውቅያኖስ ተነስተው
በደቡብና ደቡብ ምሥራቅ ሊት ዳጃ ያ ላይ የሚያለፉት ገፋቦች
ይህን ዘናብ ያመጣሉ፡፡ ይህን ዘናብ የሚያገኙ ሥፍራዎች ገጠ-
ገፋ ደቡባዊው ሲላቆና በመጠኑም የኤልከራና የሐጋፋን ቀላጃቸው
ናቸው፡፡

ጠ. የበጋ ዘናብ ቀጠና

የቀይ ባህርን ጠረፍ ዓፋና የአቀሳቢን ደጋ ጠርዞቹ ብቻ
የሚጠቀሱ ነው፡፡ ቀይ ባህርን አጅጠው በዚህ ወቅት /በተ-
ለይ ታህሣሥና ጥር/ ከሰሜን አቀጣጣ የሚመጡ ነፋሶች ዘናቡን

መጠቀስ፡፡ ከቀደ ሲሆር በተጓዝ መጠነኛ ተን አጣካይነት የሚገኘው ይህ ዝናብ በጣም አነስተኛ መጠን ያለው ነው፡፡

2.2.2 የኢትዮጵያ ዝናብ የሥፍራ ሥርዓት

የኢትዮጵያ የዝናብ መጠን ከወቅተ ወቅተ እንደሚለያይ ሁሉ ከሥፍራ ሥፍራም ይለያያል፡፡ በኢትዮጵያ ከፍተኛ ዝናብ የሚገኙት አካባቢያት በተለይ የደቡብ ምዕራብ ደጋጋኝ ናቸው፡፡ ከዚህ አካባቢ ተነስተን ወደ ሰሜንና ወደ ምሥራቅ ስንሄድ የዝናቡ መጠን እየቀነሰ ይሄዳል፡፡ ይህ እየቀነሰ መሄድ በዝናቡ መጠንና በዝናቡ ወቅተም እየቀነሰ መሄድ የሚታይ ነው፡፡ ከቀላማ መረተቸም ይልቅ የደጋጋኝ በዛውን ዝናብ ያገኛሉ፡፡

2.3 የዝናብ አስተዳዳሪነትና ደርቅ

ዝናብን አስተዳዳሪ ነው የምንለው በተመሳሳይ ወቅተና በአንድ ስፍራ የሚገኘው ስፍራ በተለመደው አጣካይ መጠን በጣም ሳይበላላጥ ሲቀር ነው፡፡ ለቆነት ከተለመደው ወይም የረጅም ጊዜ አጣካይ መጠን በጣም የሚረፈቅ ከሆነ አስተዳዳሪ አንለውም፡፡

በዛውን ጊዜ ዝናብ ያሳቸው ስፍራዎች አስተዳዳሪ ዝናብ ሲፈረግም አነስተኛ ዝናብ የሚያገኙ ስፍራዎች ደገፍ የማያስተግም ዝናብ አሳቸው፡፡ ለምሳሌ የኢትዮጵያ ደቡብ ምዕራብ ገዛቸ በዙ ዝናብ አሳቸው፡፡ በነዚህ አካባቢያት በየጊዜው የሚገኘው ዝናብ ከተለመደው አጣካይ መጠን በዙ አይለያይም፡፡ ስለዚህ አስተዳዳሪ ነው፡፡

በአንጻሩ አነስተኛ ዝናብ በሚገኝበት በሰሜን ምሥራቅና በደቡብ ምሥራቅ የኢትዮጵያ ከፍሎች በየጊዜው የሚገኘው ዝናብ ለቆነት አጣካይ በጣም የፍረ ሆኖ እናገኘዋለን፡፡ በመሆኑም አስተዳዳሪ አይደለም፡፡ ይህ የዝናብ አስተዳዳሪ መሆን አለመሆን በተለይ በእርሻ ላይ ከፍተኛ ተፅዕኖ አለው፡፡ በዚህም የተነሳ እነዚህ አስተዳዳሪ ያልሆነ ዝናብ ያሳቸው አካባቢያት

እርሻ ተስፋፋ ተባብሮ እናይዎ፡፡ በነዚህ አካባቢያቸው የጸሐፊውን እርሻ
ከግብረተሰቡ በስተቀር ዝናብን ጠብቆ እርሻን ግረብ አስቸጋሪ ነው፡፡
እርሻ ብቻ ሳይሆን የከበተ እርሻ ባለቤቱ የወህን ሌሊት ሕይወት ያይል ግጥም
ወተና የጸሐፊውን ሁኔታ በዝናብ አስተማማኝ አለመሆኑን ያሳያል
ተፅዕኖ ሊያደርስባቸው ይችላል፡፡

በዚህ ጋር ተያይዞ የሚነሳው ጉዳይ ደርቶ ነው፡፡ ደርቶ
ለሚለው ያለ አንድ የግንዛቤ ተርጉም ለመስጠት በጣም አስቸጋሪ
ነው፡፡ የተለያዩ ሰዎች በደርቶ የተለያዩ አገላለጽ አሏቸው፡፡
አንዳንዶች የዝናብ መጥፋት ይሉታል፡፡ ብዙ የደርቶ ተርጉም ሊጠቅ
ይዋሰን፡፡ አንዳንዶች እንዲሁ የዝናብ መጥፋት ይሉታል፡፡ ብዙ
ሰዎች ደግሞ በተሰባሳተ ሁኔታ ደርቶ የሚለውን ያለ ረዣዥ ከሚለው
ያለ ጋር በተለየ የጥያቄ ስልጣን ይሰጣል፡፡ ለጊዜው በገርዶ
ደርቶን ለአዘርዕተና ዕጽዋት እንዲገኝ ከሚያስፈልገው መጠን በታችና
ባለተለመደ ሁኔታ የሚከሰት የዝናብ እጥረት ብለን ለገጠናቸው እን
ችላለን፡፡

ደርቶ በአንድ ሀገር ውስጥ ረዣዥ ሊያስከትል ሊያስከትል
ይችላል፡፡ ደርቶ ርዣዥ የሚሰኝ ሁኔታ ከሀገሪቱ የተከናወነ
ጠቅላላ የኢኮኖሚ እድገት ደረጃ ጋር የተያያዘ ነው፡፡ በተከናወነ
በላቀቱ ዝግጅት ሀገሮች ርዣዥ ደርቶን አይከትልም፡፡ ለምሳሌ በከ
በር ተያይዞ የምዕራብ አውሮፓ የሰሜን አሜሪካ ሀገሮች ደርቶ የተከ
በተከተለ ጊዜ ነበር፡፡ ነገር ግን ርዣዥ እልቂትን አሳስቦ ተሰባጥኖ
ወደ፡፡ በአንዳንድ ኢኮኖሚያዊ በተፈጥሮ ሁኔታያት ላይ በተመሠረተ
ከእድገት ወደ እና በሆነ አንድ ሊተባበር ባሉ የሰላምና ዓለም ሀገ
ሮች ደርቶ ወዲያውኑ ርዣዥ ሊያስከትል ይችላል፡፡

በዚህ በጥንቃቄ የምንገነዘበው ነገር ሲኖር ደርቶን ጋር
ያልተያያዘ የጥሬት ከፍተኛ ከፍ በግድረገና ሽል ወጥሎ የተከ
ናዊ ደረጃ በጣም ጥሩ ነው፡፡

2.4 የተፈጥሮ ዕፅዋት

የተፈጥሮ ዕፅዋት የምንላቸው ሰው ያልተከላቸውና ያልዘረፈው የበቀሉ እጽዋት ናቸው፡፡ ለምሳሌ ባህር ዛፍ ለኢትዮጵያ ከተፈጥሮ ዕፅዋት አይደረግም፡፡

የተፈጥሮ እጽዋት አይነት በዚህና በርጭት ዋነኛ ገዢ የሆነ ግንብረት በተለይም ዝናብና የአየር ጭነት ናቸው፡፡ የተፈጥሮ እጽዋት በሰው ልጅ የረጅም ጊዜ ታሪክ ውስጥ የተለያዩና ሰፊ ጥቅም ሲሰጡ ቀይተዋል፡፡ ዛሬም ሲሆን በየፋብሪካው እየተወረጡ የሚወጡ በጢህ የሚቀጠሩ የተለያዩ ዓይነት መሣሪያዎችና ዕቃዎች አሉ፡፡ በሌላው እጽዋት የአንድ ሀገር ተለቅ ሀብት ናቸው፡፡

በኢትዮጵያ የተፈጥሮ እጽዋትን በርጭት ሰንጠረዥ የሚከተሉትን ዋና ዋና የእጽዋት አይነቶች እና ያሉት፡፡ /ከፊት 6/

ሀ/ ደን

ደን የምንለው በጣም ጥቅም ያለ የዛፍ ዉክ ነው፡፡ ኢትዮጵያ በተለይ ደጋው ከፍለ በጥንተ ጊዜ ከ30% እስከ 40% ያህል በደን የተሸፈነች እንደነበረች ማሰራጀት አለ፡፡ ዛሬ ቀደም ከነበረን ደን የቀረው 15% ብቻ ነው፡፡ ይህም ከ5% በማይበልጥ የሀገሪቱ አካል ላይ ብቻ ይገኛል፡፡ ዛሬ በብዙ የኢትዮጵያ ደጋዎች በተለይ በቀዳሪቱ በተከሰተና ቀጥረ ገቢ ውስጥ የምናያቸው ተለቅ ዛፍ ያለካባቢ ሁሉ በመሰለ ዛፍ የተሸፈነ እንደነበር የሚያሳዩ ምልክቶች ናቸው፡፡

በአሁኑ ጊዜ ደጋዊ የሆኑት የኢትዮጵያ ከፍለ በኢሳይያስ በወለጋ በከፋ በሰሜን ባሌና ቢካም እንዲሁም በሸዋና በጠረርጓ አንጻጽ ደጋዎች ላይ ይገኛሉ፡፡

ሁለት ዓይነት ደናቸን በኢትዮጵያ መለየት ይቻላል፡፡

1/ ቢላ በፋፊ ቀጠለ ለምለም ደኖቸ፡-እነዚህ በዝናቢው በታዩት የሚጠቀሱ እንደ ዋንዛና ጥቁር እንጦት ያሉ ዛፍቸን የያዙ ደኖቸ ናቸው፡፡ የሚገኙትም በአብዛኛው በደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያ በተለይ በኢሉሳቢር በከፋና በወለጋ ክፍለ ሀገሮቹ ነው፡፡

2/ የቀጠለ አርገፍ ዛፍ ደኖቸ፡- ይህ ደገፍ በበጋ ጊዜ ቀጠላ ቸጧን የሚያራገፉ ዛፍቸን ይጠቀሳሉ፡፡ የዚህ አይነት ዛፍቸ ዋና ዋና ሽላና ዋርካ ናቸው፡፡ በነዚህ ጋር አለፍ አለፍ ቀርቀሃም ይገኛሉ፡፡ የዚህ አይነት ዛፍቸ ቢበዛኛው የሚገኙት በምዕራብ ቀላምቸ ነው፡፡

ለ/ ደጋ ያለሆኑ የተፈጥሮ ዕጽዋት፡-

1. ሣርማ መራቸቸ፡-

ሰሙ እንደሚያመለክተው ሳር የሚባለው አካባቢ ነው፡፡ ከሣሩም ጋር አለፍ አለፍ ዛፍቸ አሉ፡፡ ይህም ቀደም በለው በጣካ ተሸፍነው የነበሩ በታዩትን በኋላ ገን ደኖቸ ተጨፍፍ ፈው የተራቀቱትን ደጋ ክፍለ በብዛት የያዘ ነው፡፡

2. የቀላ እሸሃማ ደኖቸና ቁጥቋጠዎቹ፡-

በአብዛኛው የዚህ ዓይነት ዛፍቸ እሸሃማ ናቸው፡፡ ከር ጎቹትም በብዛት ይበቀሳታሉ፡፡ የዚህ ዓይነት እጽዋት በደ ቡብ ምሥራቅ ቀላምቸ በዲዲሳ ሽለቁና በጣና ዔዳምቸ አካባቢ በብዛት አሉ፡፡

3. የከፊለ በረሃ ተክሎቹ፡-

እዚህም እዚያም ቁጥ ቁጥ ያሉ አጣጥሮ ከርጎቹቸና መቀት ተቋቋሚ ተክሎቹን ይጠቀሳሉ፡፡ በአብዛኛው በደንከለ ገደብ በቀይ ቢህር ጠረፍ ዔዳምቸና በኤርተራ ቀላምቸ ይገ ኛሉ፡፡ በረሃዎቹን አቋርጦ በሚሄዱ ወንዞቹ ዳርና ዳር ገን በደንብ የዳበሩ የገራርና የወይራ ዛፍቸም አሉ፡፡

2.5 አፈር :-

የአንድ ሀገር አፈር የሀገሪቱ ተለቀ ሀብት ነው፡፡ በተለይ የአርባ ምርታማነት በዙፋን ጊዜ ከአፈር ለምነት ጋር በጥበቃ የተያያዘ ነው፡፡

አፈር ከሌሎች ድቃዊ፣ ከዋቅር አጽዋትና አንገሳት / ተለቀ አንገሳትና በአይን የማይታዩ ነፍሳትን ይጨምራል/ በባለቤቱ የተፈጠረና ውህና ለየርም በተለያዩ መጠን ያለገተ ቀለቅል ነው፡፡

አፈር ሁሉም አንድ ነበረ ያለ ሳይሆን ከሌሎች በተለያዩ ምክንያት መፈነባከት ተነስቶ በየጊዜው በተፈጥሮአዊና ከሚካላዊ ተፅዕኖዎች ምክንያት የሚለዋወጥ የተለያዩ ባህርይ ያለው ተለዋዋጭ አካል ነው፡፡ በውስጡም ለአጽዋት አድገት ወሳኝ የሆኑ አንድ ናይትሮጂን፣ ፍሰፍረቦ፣ ካላሲየምና ፖታሲየም ያሉ ማስደናትን ይደርሳል፡፡

የአፈር ዓይነት ከሥፍራ ሥፍራ ይለያያል፡፡ ደቃቅ አፈር አጠቃላይ አፈር የሽክላ አፈር ወዘተ በየሥፍራው የምናያቸው ነገሮች ናቸው፡፡ አንዳንዱ አፈር የተለያዩ ቀለሞችም አሉት ቀይ አፈር ጤናማ አፈር ጥቁር አፈር ወዘተ፡፡ የተለያዩ ከሚካላዊ ባህርይ ያላቸውም አፈሮች አሉ፡፡

2.5.1 የአፈር ሥርዓት

የኢትዮጵያ አፈር ገና በዙፋን ያለ ተጠና በመሆኑ በለአፈሩ ሁኔታ ዝርዝርና የተጠናቀቀ መረጃ የአንድ ለምና የው ያለአፈር ሥርዓት ምክንያቶች የአየር ገብረት ሁኔታ አፈሩን የፈጠሩ ሌሎች ዓይነት የገጽ ምድሩ ሁኔታና የአፈሩ ዓይነት ዋና ዋና ያቸው ናቸው፡፡

ለምሳሌ የደጋውን ኢትዮጵያ አፈር ከቀላሉ ጋር ያስተያየ ነው አንደሆነ የደጋው አፈር የሕያዋን በሰባኩ ይዘት በዙፋን

ነው ምክንያቱም እጽዋት በደጋው በብዛት በመኖራቸው ነው፡፡
ደጋው ከፍለ ዝናባማ በመሆኑ እፈሩ በዙፀህ ስለሚያገኝ
ከሚታለፍ ለውጥ በይበለጥ ይካሄዳቸዋል፡፡ በመሆኑም ምክን
ያቱም የጤው ይዘት ዝቅተኛ ነው፡፡

የቀላውን እፈር ያየን እንደሆነ በአብዛኛው ከሴኔጋል ተሪ
ለለት የመጣ ስለሆነ በጣም ጠንካራ እፈር ነው፤ ከዘናቱም
ማነስ የተነሳ በዙፀህ ከሚታለፍ ለውጥ የለበትም በመሆኑም በዙ
ውን ጊዜ ጤውነት አያጣም፡፡ የህያዋን በሰባጥ ይዘቱም እነ
ሰተኛ ነው፡፡ ከዚህ ሁኔታ በደጋው በቀላው እፈር ለቁነት
ላይ የአየር ንብረት ለቁነት ከፍተኛ ሚና እንዳለው እናያለን፡፡

የኢትዮጵያን እፈር ሥርዓት ዝርዝር አድርገን ለንመለከት
የሚከተሉት ዓይነቶች እናገኛለን፡፡

ሀ/ ቡናማ ቀይ የደጋ እፈር፡-

ይህ የደጋውን ኢትዮጵያ ከፍለ አብዛኛውን የያዘው ነው
ይህ እፈር በቀላሉ የሚሰባበር የሳይኖው አካሉ ወደ መሬት
ጥለቅ የሆነና ውህ ማዘል የሚቻል እፈር ነው፡፡ በኢትዮጵያ
በጣም የታረሰው እፈር ይህ እፈር ነው፡፡

ለ/ የበረሃ እፈር፡-

በኢትዮጵያ በረሃማና ደረቅ አካባቢዎች የሚገኝ እፈር
ነው፡፡ የቀይ ባህር ጠረፍ ሜዳዎች የአፋር ሜዳ እንዲሁም
የሶጋዴን ዝቅተኛ ክፍሎች የዚህ ዓይነት እፈር አላቸው፡፡
ደግሞ ያለሆነ ቦረቦንቻማ እፈር ይበዛዋል፡፡ የህያዋን በሰ
ባጥ ይዘት የለውም፡፡

ጠ/ የሶጋዴን ደረቅ ሣርማ አካባቢዎች እፈር፡-

ዘናቱ ከፍ በሚለባቸው የሶጋዴን ሣርማ አካባቢዎች
የሚገኝ እፈር ነው፡፡ ይህ እፈር የካርቦን ውህድ ይዘት
ከፍተኛ ነው፡፡

መ/ የሰዎች ሽለቆ ሀይቆች አካባቢ አፈር፡-

ይህ አፈር ከተለያዩ አቀጣጣና ርቀት እየመጣ የሚከማቸው አፈር ነው፡፡ በመሆኑም የተለያዩ የአፈር አይነቶች ይገኛሉ፡፡

ሠ/ የደለለላ ሜዳዎች አፈር፡-

ይህ ዓይነት አፈር በዝቅተኛው የተለለቀ ወንዞች ዳርቻ ሜዳዎች ላይ ያለው አፈር ነው፡፡ የአባይ፣ የአዋገ፣ የባሮና የመሳሰሉት ወንዞች ዝቅተኛ አካባቢያት የዚህ አይነት አፈር አላቸው፡፡ እነዚህ አፈሮች በየጊዜው በመመጣ ደለለ የሚታደሱና በጣም ለም አፈሮች ናቸው፡፡

2.5.2 የአፈር መሽርሽር፡-

አፈር በተፈጥሮና በውሳኔ በሆኑ ምክንያቶች እየተሸረሸረ ከሥፍራ ሥፍራ ይጓዛል፡፡ ወንዞች ነፋስ የሚገኝበት የበረቶ ክምር አፈርን ከሥፍራ ሥፍራ ያጓዝታል፡፡

በኢትዮጵያ ዋነኛው የአፈር መሽርሽር ምክንያት ወራጅ ኮረና ወንዝ ነው፡፡ ኢትዮጵያ ዝናብና ወንዝ የሚበዛበት በመራቱ ከፍታ የተነሳ ፈጣንና ኃይለኛ ወራጅ ውሀ ያላት ሀገር በለሀነቱ አፈሩ አንፃጽ በዝናብ እየተጠረገ ቁልቁል ሲገሽራት አንፃጽ ደገፍ በኮረና ውስጥ በገርፍ እየተጠራረገ ይሄዳል፡፡ በዚህ የተነሳ ለዎች የደጋ መሪዎች ለም አፈራች ውን እያሙ ሲቀቱ ማየት ያለተለመደ ነገር አይደለም፡፡ በተለይ በሰሜን ኢትዮጵያ ከፍለ ሀገሮች የአፈር መሽርሽር በጣም አስከፊ ሆኗል፡፡

ለምሳሌ ከአባይ ወንዝ ቀሪ ብቻ በአመት ከ3000 እስከ 4000 ሚሊዩን ኪዌታ ሜትር የሚደርስ ለም አፈር እየተጠረገ እንደሚሄድ ተሰላቷል፡፡

ለዚህ ከፍተኛ የአፈር መሽርሽር ተለቁ ምክንያት በውሳኔ ችግር ነው፡፡ ከነዚህ ውስጥ፡-

1. የአፈር ለባሰ የሆነውን ደን መጨመርና ማቃጠል
2. የገጠብ መሬቶችን በብዙ ከብተ ከሰለጠነ ማሰጋገጥ
3. ለኮራ መፈጠርና መስፋፋት በሚያገዝ መንገድ አርባን ቁልቁል ማረሰ ዋና ዋና ያቼ ናቸው፡፡

2.6 አራ ዊት :-

ኢትዮጵያ በገጸ ምድሯና በአየር ንብረቷ ስብጥር ጥርነት የተነሳ የብዙ አራ ዊት መኖሪያ ነች፡፡ ከዘመናት በተከሄደው የደን ጭፍጨፋና ቀደም እንደ ደብዳቤ ይቀጠር የነበረው የአራ ዊት አደን የኢትዮጵያን የአራ ዊት ሀብት ብዙ እንደ ቀነሰት ይገመታል፡፡ ዝሆን፣ ቁጭኔ፣ ነብር፣ አንበሳ፣ ጌጃ የመሳሰሉ ሌሎችን አጠራዎች መገደል በብዙ የኢትዮጵያ ብሔረሰቦች ውስጥ ደገና የሚያሰጥ ስለነበረ ይህን የሚሹ ሁሉ እነዚህን አራ ዊት በጭካኔ ሲፈቱዋቸው ናረዋል፡፡

ይህም ሆኖ ዛሬም በኢትዮጵያ ብዙ ዓይነት አራ ዊት አሉ ከነዚህም ውስጥ አጽንዖቱ በኢትዮጵያ ብቻ የሚገኙ ናቸው፡፡ ለምሳሌ እንደ ዋሊያ /በሰሜን ተራሮች/ ኒያሳ /በአርሲና ባሌ ተራሮች/ የሰሜን ቀበሮና ዝንጀሮ ምዕራብና በደቡብ ምሥራቅ ዳጋዎች/ ያሉት በኢትዮጵያ ብቻ የሚገኙ ብርቀ አራ ዊት ናቸው፡፡

በአሁኑ ጊዜ የደንና ዳር አራ ዊት ጥበቃ በጣም የተጠና ከረ በመሆኑ በየሰፍራው በመደባበር ላይ ያሉት ብሔራዊ ፓርኮችና የአራ ዊት ከሌሎች ለአራ ዊት ሀብታችን እንከብካቤና ጥበቃ ከፍተኛ አስተዋጽኦ እያደረጉ ናቸው፡፡ እነዚህ አራ ዊቶቻችን ተራሮችን በመሳብ ሳይንሳዊ ምርመሮችን ለማድረግና ለሌሎችም ነገሮች በጣም አስፈላጊ መሆናቸውን ሕብረተሰቡ ባጠቃላይ ሊገነዘብ ይችላል፡፡

2.7 የአጽዋት የአፈርና የአራዊት እንክብካቤ

እንክብካቤ / Conservation/ ስለሚለው ቃል ምንነት ገልጽ የሆነ አመለካከት ያስፈልጋል፡፡ እንክብካቤ ጠብቶ በብልሃት መጠቀም ወይም መቆጠብ ተብሎ ብዙ ጊዜ ይተረጎማል፡፡ ይህ በቂ ተርጉሞች አይደሉም፡፡ የሀብት እንክብካቤ ወይም ቦን ስርጫጥ ሃብትን እንዳለ ጠብቆ ማስቆጣጠር ማለት አይደለም፡፡ እንክብካቤ ሀብትን በሥራ ላይ እያዋሉ ይህ ሃብት ከላማቋረጥ ከተወሰደ ወደ ተወሰደ አገልግሎትን መስጠት የሚቀጥልበትን ዘዴ መቀየር ማለት ነው፡፡

ደናጅቸንን ተንከባክብን ስንል መጠቀም አቅምን ማለት አይደለም፡፡ ይህ ማለት ደናጅቸንን በአገባቡ እየተጠቀምን ነገር ገን ተጠቅመን እንዳንጨርሳቸው የተጠቀምነውንና የምን ጠቀመውን ያህል በየጊዜው እንተከለን ማለት ነው፡፡ የተፈጥሮ ሃብቶች ሊተኩ የሚችሉ ወይም የማይችሉ ዓይነቶች ናቸው፡፡ እንደ ደን አፈር ውሀ አራዊት የሚባሉት ሊተኩ የሚችሉ ናቸው፡፡ እንደ ነፃጁ፣ ዘይት የድንጋይ ከሰለፍ ሌሎች ብዙ ማዕደናት ያሉት ሊተኩ የማይችሉ ናቸው፡፡ እነዚህም ግን ወን ከባክብ የሚቻለው አማራጭ ሀብት በመጠቀምና አጠቃቀማቸው በጣም ምርታማ እንዲሆኑ በማድረግ ነው፡፡ ከላይ ለጠቀስናቸው የተፈጥሮ ሀብቶችን እንዳንደው የእንክብካቤ ዘዴዎች ቀጥሎ ቀርቦ ዋል፡፡

ሀ/ ዋና ዋና የአጽዋት እንክብካቤ ዘዴዎች

1. ደንን መተካትና የተራቀቁ ሥፍራዎችን በደን ማልበስ
2. የቤት እንባሳት ቁጥርን በመቀነስ የሣርን በጣም መጋጥ መቀነስ
3. የዚፍቸን አቀራረጥ መቆጣጠር
4. በደናቸው ውስጥ አሳተ እንዳይነሳ ጥንቃቄ ማድረግ

ለ/ ዋና ዋና የአፈር እንክብካቤ ዘዴዎች

1. የተራ ቀታ መራቸን ደን ማለበስ
2. ቁላ ቁላ ታላ እርሻዎችን አገደዎ ማረስ
3. በ ቁላ ቁላ ታላ እርሻዎች ላይ እርከን መስራት
4. የምንዘራ ቸጤን የእህል ዓይነቶች ማፈራረቅ
5. ማዳበሪያ መጠቀም
6. በ ቁላ ቁላ ታላ እርሻዎች ላይ አለፍ አለፍ ብሎ ሣር የሚባል ቅለበት ደንበር መተው

ለ/ ዋና ዋና የአራዊት እንክብካቤ ዘዴዎች

1. የአራዊቶች መኖሪያ የሆነውን ደን መንከባከብ
2. ሕገወጥ አደንን መከላከልና መቆጣጠር
3. በጤራዊ ፓርክ ክልሎችን ማስፋፋትና እንሰሳት የሚኖሩበት የተፈጥሮ ሚዛን በሰው ሠራዊት ምክንያቶች እንዳይዘጋጅ ማድረግ

3. የኢትዮጵያ ሕዝብ ሂሳብ

3.1 የኢትዮጵያ ሕዝብ ሥርዓተና አሠፋፋር

በ1976 ዓ.ም በኢትዮጵያ በተካሄደው የሕዝብና የቤቶች ቁጠራ መሠረት የኢትዮጵያ ሕዝብ ብዛት 42,019,418 ነው። ከዚህ ውስጥ 20,948,277 ወንዶች 21,071,141 ሴቶች ናቸው። ከዚህ ጠቀላላ ሕዝብ ውስጥ 37,276,563 /88.7 % / የሚኖረው በገጠር ሲሆን 4,742,855 /11.3 % / ደግሞ በከተሞች ነው። በዚሁ የቁጠራ ሪፖርት መሠረት በየክፍለ ሀገሩ የተገኘው ውጤት በሚከተለው ሠንጠረዥ እንደተገለጸው ነው።

የኢትዮጵያ ጠቀላላ ሕዝብ ብዛት በክ/ሀ/ገር ፣ በከተማና በገጠር

ክፍለ ሀገር	የሕዝብ ብዛት		የከተማው ሕዝብ ብዛት	ጠቀላላ ሕዝብ ብዛት
	ከተማ	ገጠር		
አርቢ	133,135	1,529,098	8.01	1,662,233
ባሉ	77,207	929,284	7.67	1,006,491
ጋዋ ገዛ	73,253	1,174,781	5.87	1,248,034
ጉዳዎ	263,387	2,981,495	8.12	3,244,882
ጉጉደር	223,562	2,681,800	7.69	2,905,362
አርተራ	407,095	2,207,605	15.57	2,614,700
ሐረርጌ	314,601	3,837,105	7.50	4,151,706
አዲስበር	66,171	3,897,156	6.87	3,963,327
ከፋ	150,839	2,299,530	6.16	2,450,369
ጽዋ	749,262	2,341,303	9.26	2,090,565
ሲዳሞ	249,178	3,541,401	6.57	3,790,579
ተገራይ	198,034	2,211,666	8.22	2,409,700
ወላጋ	143,376	2,226,301	6.05	2,369,677
ወሎ	250,143	3,359,775	7.05	3,609,918
አባብ አስተዳደር	31,037	58,263	34.76	89,300
አዲስ አበባ	1,412,575		100.00	1,412,575
ጠቀላላ	4,742,855	37,276,563	11.30	42,019,418

የሕዝብ ቤት ቅጠራ ኮሚቴን ጽ/ቤት .. የሕዝብና የቤት ቅጠራ የመጀመሪያ ሪፖርት .. መስከረም 1977::

የኢትዮጵያ ሕዝብ በዓመት 2.9 በመቶ እንደገና እንደሚሄድ ተሰልቷል:: በዚህ ያስተዳደረ ፍጥነት በ25 ዓመት ውስጥ የሕዝቡ በዛጅ አሁን ያለውን ያህል ሊጠመር እንደሚችል ይገመታል::

የሕዝቡ የአሰፋፈር ጥገገት ከጠቀሳሳ ሰፋት ጋር በአማካይ ሲታይ 34.34 ሰው /ኪ.ሜ² / 42,019,418 ይሆናል::

1223.600

ይህ አማካይ ጥገገት ሲሆን ከሰፍራ ሰፍራ ይለያያል:: ለምሳሌ የጽዋ ክፍለ ሀገር የሕዝብ ጥገገት ከ70 ሰው /ኪ.ሜ² በላይ ሲሆን የባሉ ደገፍ ከ10 ሰው /ኪ.ሜ² በታች ሆኖ እናገኛለን:: በኢትዮጵያ በዙፍ ሕዝብ የሚኖርባቸው የወሳይ ታች ከምባታና ጠዲያ ፣ ደቡ ዙሪያ ፣ ሲዳሞ ፣ ጠማሲን ፣ አድዋና ታሉ አውራጃዎች ከ100 ሰው /ኪ.ሜ² በላይ ጥገገት አላቸው:: /ካርታ 7/

ለነዚህ የሕዝብ ጥገገት ለዳኑ ተቸ ብዙ ምክንያቶች አሉ:: ሲጠቃለሉ የተፈጥሮና ሰብአዊ ምክንያቶች ሆነው እናገኛቸዋለን::

በተፈጥሮ ምክንያቶች ውስጥ ዋነኛው ክፍተት ነው:: የኢትዮጵያ ክፍተት በታችኛ ባጠቃላይ ክፍተት ጥገገት ሲኖራቸው ዝቅተኛ ሥፍራዎች በጣም ዝቅተኛ ጥገገት ነው ያላቸው:: ደጋግሞ ክፍለ ለብ ያለው ቀት ብዙ ዝናብና ለምሳሌ አፈር እንዲሁም በዚያ ያለ የእጽዋት ሀብት ሰላለው በዙፍ ሕዝብ መሰባ ቸሏል:: ቀላውን ያየን እንደሆነ የውቀት ብዛት ፣ የዝናቡ ማነስ ፣ የቀሳ በጽታዎች ተነባብረው ኑር ውን ከባድ ሰለሚያደርጉት ሕዝብ አይበዛባቸውም:: በደጋግም ሆነ በቀሳ መሰባሰይ ሥርዓት የለም:: ምክንያቱም የተለያዩ ያካባቢ ምክንያቶች ሰላሉ ነው:: ለምሳሌ በደጋግም ላይ ገደላገደላማ የሆኑ አካባቢዎች ብዙ ሕዝብ አይኖርባቸውም::

ሰብአዊ ምክንያቶች ካለናቸው የሕዝብ ከሥፍራ ሥፍራ እንቅስቃሴና ሊከናወንዎት ምክንያቶች ዋና ዋናዎቹ የጥገገት ለዳኑ ምክንያቶች ናቸው::

በ2000 ዓ. ዓለም አካባቢ በናይል ሸለቆ ነዋሪዎች የነበሩ የናይሎቲክ ነገዶች በገብጽ ወደ ኢትዮጵያ ተገፍተው መመጣት፣ በደቡብ ምሥራቅ ኢትዮጵያ ገደማ ነዋሪ የነበሩት የኦሮሞ ጉሳዎች በልዩ ልዩ ምክንያቶች ወደ ምዕራብ ሰሜን ምዕራብና ሰሜን ደረጃ ገብጾቹ ስናገፈፍ፣ በአረቢያ ወደ ኢትዮጵያ የገቡት የሴም ነገዶች አሠፋፈር፣ በጉሳዎች እርሶ በርሶ መገፋፋት ምክንያት የነበረው መጨናነቅ አሁን ለምናየው የሕዝብ አሠፋፈር ጥገገትና ሥርዓተ አባተዎቻቸው እርገዋለ፡፡

የኢትዮጵያውያን እንቅስቃሴ ዓይነት አንዱ ሌላ ምክንያት ነው፡፡ የሕዝብ ጥገገት ሕዝቦች በተሠማሩበት የምርት ሥራ አይነት ይለያያል፡፡ ለምሳሌ የዘላን ኢትዮጵያ ከእርሻ ኢትዮጵያ የበለጠ ስፍራ ይጠይቃል፡፡ በሌላም ጥቂት ዘላኖች ብዙ መሬት ሲያስፈልጋቸው ተሰባባይ ቁጥር ያላቸው አራሾች ገን ያነሱ ስፍራ ይወስዳሉ፡፡ ዘመናዊ ኢንዱስትሪም ስናይ ከነዚህ ሁሉ ባነሱ ሥፍራ ሰዎችን አጠጋግተው ሊይዝ የሚችሉ ሆኖ እናገኘዋለን፡፡

የኢትዮጵያን ሕዝብ አሰፋፈር የገጠርና የከተማ አሰፋፈር ብለን በሁለት ልንከፍለው እንችላለን፡፡

3.2 የገጠር አሠፋፈር፡-

በኢትዮጵያ ገጠር ውስጥ የተለያዩ አሠፋፈሮች ይታያሉ፡፡ በመጀመሪያ ደረጃ ጊዜአዊና ተንቀሳቃሽ የሆነ የዘላን አሠፋፈርና የረገ አሠፋፈር እንዳሉ እናያለን፡፡ የዘላኑ አይነት አኗኗር ለዘመናዊ የኢትዮጵያ እድገት፣ እንደ ተምህርት ቤት፣ የጤና አገልግሎትና የኢኮኖሚክ አገልግሎት የመሳሰሉት ለመጠቀም በጣም አስቸጋሪ ነው፡፡

የረገ አሠፋፈር ያለው በአንድ ቦታ ሆነው እርሻ ላይ ተሰማርተው የሚኖሩትን አኗኗር ነው፡፡ የረገ አሠፋፈር በሁለት ይከፈላል፡፡ አንዱ ብትን አሰፋፈር ሲሆን ሁለተኛው የመንደር አሰፋፈር ነው፡፡ የተራራቀ አሠፋፈር በአብዛኛው በደቡባዊ የኢትዮጵያ ክፍል በቀደመ አብዮት ኢትዮጵያ መሬት የገለ ይዘቷ በነበረበት

ሥፍራ ሁሉ የምና የው ሲሆን የመንደር አሠፋፈር መሪት በርስተነት ተይዞባቸው በነበሩት ሰዓና ዊ የኢትዮጵያ ክፍለ ነው።። ከነዚህ ጋር በአሁኑ ወቅት በአብዮታዊት ኢትዮጵያ ቁጥራቸው በመጨመር ላይ ያለ በዘመናዊ መልክ የተቀየሩ የሠፈራ መንደሮችም ይገኛሉ።። እነዚህ በብዛት በአርሲ በባሌ እንዲሁም ባሁኑ ሰዓት በሚካሄዱ የሠፈራ አካባቢዎች በጋምቤላ፣ በመተከል በአባባ በመሳሰሉት አካባቢዎች ይገኛሉ።።

ቀደም ሲል ያየናቸው የተራራ ቁጥጥ የመንደር አሠፋፈሮች የየ ራሳቸው የሆኑ ቸገሮች አሏቸው።። የተራራ ቀው የአሠፋፈር አይነት የመንገዳተና የሕዝባዊ ደርጅቶችን ለቆ ገልጋሎቶች ለማዳረስ ከፍተኛ ቸገር ያስከትላሉ።። ተምህርት ቤት ክሊኒክ የህብረት እርሻ ምንም እንኳን አማካይ በሆነ ቦታ ለመሠረተ ቢቸሉም ከያንዳንዱ ቤት ብዙ ርቀት ይኖራቸዋል።። በዚህም የተነሳ ገልጋሎታቸውና ኢኮኖሚያዊነታቸው ዝቅተኛ ነው።።

የሰዓና ዊ ኢትዮጵያዎች የመንደር አሰፋፈርም እንደዚሁ የአገሪታችን አቀራረብና ኢኮኖሚያዊ ቸገሮች አሉት።። እነዚህ መንደሮች በየሥፍራው በርከት በርከት ብለው ይታዩ እንጂ በዘመናዊ መልክ በሚደራጁት መንደሮች ዓይን ሰናያቸው በየመንደሩ የነዋሪው ቁጥር አነስተኛ ነው።። በመሆኑም የተራራ ቁጥጥ አሠፋፈሮች ያሏቸው ቸገሮች ሁሉ በነሱም ይታያሉ።። እነዚህ አሠፋፈሮች በሕዝባዊት ዲሞክራሲያዊት ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ ገንባታ ውስጥ እየተጠኑ ለሕዝቡ ምርታማነትና ብልጽገና ለጠንካራ ማህበራዊ ገንባታ እመቺ በሚሆን መንገድ መቀየሩ ይኖርባቸዋል።።

3.3 ከተሞች

ከተማን መከተም በዘመናዊ መልክ ሰናየው ለኢትዮጵያ የቀርብ ጊዜ ታሪክ ነው።። እንደ አከላከያና አዳላክ የመሳሰሉ ከተሞች ገን በጥንታዊት ኢትዮጵያም ነበሩ።። በኢትዮጵያ ዘመናዊ ከተሞች ማደግ የጀመሩት በ1950ው ምስተ አመት መጨረሻ አካባቢና በ2050ው ምስተ አመት መጀመሪያ አካባቢ ጀምሮ ነው።። ለኢትዮጵያ ከተሞች

መስፋፋት ተሰቅዶ ምክንያት የሆነው የሀገሪቱ ልዩ ልዩ ክፍሎች በጠቅላላ መንገድ መያያዝ ነው። የኢኮኖሚኖች በኢትዮጵያ የ5 ዓመት ቅደም ለከታች መስፋፋት አስተዋጽኦ አድርጓል።

የኢትዮጵያ ከታች ሕዝብ በጠቀላላው 11.3% ብቻ መሆኑን አይተናል። ይህ በኢኮኖሚ ከፍተኛ ሀገሮች ጋር ሲታይ በጣም ዝቅተኛ ነው። የከታች ሕዝብ ብዛት እንደ አንድ የኢኮኖሚ አድገት መጠቀሚያ ሊወሰድ ይችላል።

የኢትዮጵያ ከታች አድገት በሀገሪቱ ውስጥ በአኩሪ ጂኦግራፊያዊ ሁኔታ የተሰራጨ አይደለም። ባብዛኛው ብዙ ከተማ ያለ ባሕር ዳርታ አካባቢያት ሕዝብ የሚከተሉት የሀገሪቱ ክፍሎች ሲሆኑ የሕዝብ ቁጥረትም እና የሆኑ አካባቢያት እና የከተማ ደረጃ አላቸው። /ከርታ 8/

የከተማን ደረጃ በክፍለ ሀገር ስናይ በጣም የተዛባ ሆኖ እና የዋለን። ሽዋ /አዲስ አበባን ወደ/ ኤርትራና ሐረርጌ ክፍለ ሀገራት ብቻ የሚመዝን ከጠገሪቱ የከተማ ነዋሪ ሕዝብ ወደ 60.8% የሚሆነውን ይዘዋል። ለዚህ የከታች በነዚህ ስፍራ ያቸ መከተላቸው ምክንያቶች እንደ ተራሽነትና የተዋህደው ተቋሞች ኤሌክትሪክ ኃይል የሆኑ ፒታሎችና የኢንፍራሪት መከማቻቸው ናቸው።

የኢትዮጵያ ከታች አድገትና መስፋፋት እንደሌሎች የባለቤት ዓለም ሀገሮች ከተማ ሁኔታ የኢንፍራሪት መሠረት የላቸው። በዚህ ላይ የከታች አብላጭላጭ መሰል ነገር ብዙ የገጠር ነዋሪ ያቸን በለማሳገብ የከታች ሕዝብ አድገት ምክንያት በአብዛኛው ከገጠር ወደ ከተማ የሚረሰብ ሕዝብ ነው።

የኢትዮጵያ ከታች የተለያዩ አይነት የአዲስ ፍጥነት አላቸው። በዚህ የአዲስ ሁኔታ መሠረት ከታች ያቸን በሰበሰቡ ክፍሉ ለና ያቸው እንደሚሆን።

1/ አያቀለቀሉ የሚሄዱ ስተማያቸው፡- እነዚህ የሕዝቧ ቅጥር አያቀለቀሉ ምሄድ ከቅጥር ናቸው፡፡ እንደ አከላከል ማድረግ ያሉ ከቅጥር ከዚህ ይፈረሳሉ፡፡

2/ በቀሰታ የሚያደጉ ከቅጥር፡- እነዚህ ከአጣጣፊ የከቅጥር እድገት ፍጥነት በታች የሕዝብ ቅጥራቸው የሚያደግ ናቸው፡፡ የእነዚህ ከቅጥር ሊከናወን ይችላል ለብዙ ሕዝብ እድል የሚሰጥና ለዘጋጃ በመሆኑ እድገታቸው ዝቅተኛ ነው፡፡ ለምሳሌ ጋራ ምላሽ ለረርሽኝ ጊዜ እዚህ ውስጥ መጥቀስ አንችልም ለገ፡፡

3/ በፍጥነት የሚያደጉ ከቅጥር በኢንፍላትሪ መሰረዝ ያነታቸው የሥራ እድል በብዛት የሚገኝባቸውና ለህገ ተቀርቶ በፍጥነት በማደግ ላይ ያሉትን ከቅጥር በዚህ ይፈረሳሉ፡፡ አያቂ፣ ባህር ጥር፣ ለህገ አበባ፣ ለዋሳ ለዚህ ምሳሌ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡

4. የኢትዮጵያ ሊከናወን ይችላል የሚለውን ባህሪ ያስተምረው

4.1 ገብርና

ገብርና ስንል የአዘርዐት እርዳታና የከብት ርቢን ባንድ ላይ ማለታቸው ነው፡፡ ከአለም ሕዝብ አብዛኛው በቀጥታ በገብርና ሥራ ላይ የተመሰረተ ነው፡፡ በተለይ እንደ ኢትዮጵያ ባሉ ጎረቤቶች ለገርቹ ገብርና ከ80% በላይ የሠራውን ሕዝብ ያመለክታል፡፡ አብዛኛው የእነዚህ ለገርቹ ገቢም ከገብርና የሚመጣ ነው፡፡ የኢንፍላትሪውና የገንዘብ ክፍለ ሊከናወን ይችላል እድገታቸው በብዙ ሁኔታ በገብርና ላይ የተመሰረተ ነው፡፡ የኢንፍላትሪውን ተመሳሳይነት በአብዛኛው በገብርና ውጤቶች ላይ ነው፡፡ በሚመረቱ ሽቀጦችም ፍጆታ ላይ ይህ በቅጥር በብዙ የሆነው ገብረ በጣም ወሳኝ ነው፡፡

ገብርና በኢትዮጵያ ውስጥ ከብዙ ምላሽ አመታት በፊት የነበረና በሕዝቡም ባህል ውስጥ ጽኑ መሠረት ያለው ነው፡፡ ኢትዮጵያ

የብዙ አዝርአት አይነትም የመጀመሪያ ምንጭ አንደኛነቱን ይታወቃል፡፡

የኢትዮጵያ ገብርና ምንም ያህል ረጅም ታሪክ ቢኖረውም አንድን አሁንም በጣም ጎሳ ቀር ነው፡፡ ይህም ሆኖ የኢኮኖሚያችን ዋነኛ መሠረት ነው፡፡ ወደፊትም ለብዙ ጊዜ ዋነኛ ሆኖ መቆየቱ የሚታይ ነው፡፡ ስለገብርና ከነሱን በተጓጉሎ ሲሆን ስለቀደሙ አብዮትና ደህረ አብዮት ኢትዮጵያ ገብርና ለያይተን መመለስ ያስፈልጋል፡፡

4.1.1. ቀደሙ አብዮት ገብርና፡-

በቀደሙ አብዮት ኢትዮጵያ ገብርና ምንም የሥርዓት መሠረት ሲሆንም አንድን ለአድገቱ ለመሻሻሉ ምንም ተኮረት ያልተሰጠው መሆኑን አንረዳለን፡፡ የኢትዮጵያ ገብር ለዘመናት የየአካባቢው ባለባቶችና ጉሳቶች ምርቱን ሲመዘብሩት ኖረዋል፡፡ በአጭር ወደ ላይ በሆነው ምርቱ ቀጥቦ የሚያከማቸው ስለሌለው ነገር ማሻሻልና መለወጥ ቀርቶ በየዘመኑ በሚከሰተው ደርቅ በረሀብ ሲቀላ ኖሯል፡፡ ስፍኖ የነበረው የመሬት ሥሪት በጣም ጎሳ ቀርና አደህሪ ስለነበረ የገብርናን አድገት ቀለፍ ይዞት ነበር፡፡ በቀደሙ አብዮት ኢትዮጵያ ስርዓት ዋና ዋና የመሬት ሥሪቶች ነበሩ፡፡ እነሆ

1/ ርስት

2/ የገለ ይዘት

3/ የዘላን የጋራ ይዘት ናቸው፡፡

1/ ር ስ ተ

ይህ አይነት የመሬት ሥሪት ከአንድ የተወለደ ገንደ የሚመጡ ሰዎች መሬትን በጋራ የሚይዙበት ሁኔታ ነው፡፡ በአብዛኛው በኢርትራ በተገራይ በጉንደር ጌታም በሜን ወላና በሰሜን ሸዋ ስፍኖ የነበረ ሥሪት ነው፡፡ በዚህ የመሬት ሥሪት መሠረት አንድ

ሰው ተወላቅ፣ ቀጥሮ ከመሪ ባለቤት ተወላድ ጋር ማገናኘትና
ማረጋገጥ ከቻለ በፈለገው ጊዜ ከመሪ ባለቤት ተወላድ ጋር
“ ርስት በሺ እመ ተ ለባለቤት ” ይባላል የነበረውም ለዚህ ነበር፡፡
በዚህ ሁኔታ የመሪ ባለቤትነት ኢኮኖሚያዊ ጥቅም በቻል የሚያስ
ገኝ ሳይሆን በዘመኑ ለባቢል “ የሰው ልጅነትን ” ማረጋገጫ
ነበር፡፡ ተወላድ ቀጥሮ መሪ ማገኘት የማይቻል ሰው
በዚህ ሕብረ ተሰብ ውስጥ ይናቃል ይሰደባል ርስት አይሸጥም አይ
ለውጥም፡፡

ይህ የመሪ ሥሪት በዙ ገጽ ገጽ ነበረ፡፡ መሪ ከተ
ወላድ ተወላድ እየተቀረረሰ ስለሚሄድ ኢኮኖሚያዊነት ያነሱ
ያህል እየቀነሰ ይሄዳል፡፡ እያንዳንዱ ገበሬ መሪ ትን ለራሱ ይዞ
የማቀየት ዋስትና ስለሌለውና የባላገጣ ፍራቻ ስለሌለበት ለመሪ ተ
እንክብካቤ አያደርገም፡፡ እንደ ገለሰብ በተወላቅ ምክንያት
መሪ የሚያገኘው በተራራ ቀ ስፍራ ስለሆነ ይዘታው የተጠቃተነና
ለእርሻም አመቺ ያልሆነ ነበር፡፡

2/ የገለ ይዘት፡-

በዚህ ይዘት መሠረት ገለሰብ በመሪ ላይ ውሎ መጠን
ለሳቸው መሸጥ መለወጥም ይቻላል፡፡ የዚህ ዓይነት የመሪ ሥሪት
በደቡብ ሽዋ በወለጋ፣ ኢሊሲጦር፣ ከፋ፣ ጋዎ ገፋ፣ ሲዳሞ፣ ባሌ
ሐረርጌና ደቡባዊ ወሎ ውስጥ የሠፈነ ነበር፡፡

በዚህ የመሪ አያያዝ ሥርዓት መሠረት መሪ በጥቂት የመ
ሪ ከበር ተያዝ የተያዘ ስለሆነ ከፍተኛ በዝብዛ ይካሄድበት
ነበር፡፡ ገበሬው ጭሰና ስለሆነ በመሪ ላይ ባለቤትነት የለ
ውም፡፡ ባለመሪ ባሻው ጊዜ ያሻውን ነቀሎ ያሻውን ስለሚተክል
የይዘት አስተማማኝነት ፈጽሞ የለም፡፡ ባጠቃላይ እጅግ አስከፊ
የነበረው የባለመሪ ጭሰና ገንቶነት የሰፈነበት ይዘት ነበር፡፡

3/ የገባ የገራ ይዘት፡-

ይህ እይነት የመሪ ይዘት ዘላቂና በሚኖሩበት የሰዎች

አለቅ፣ በደቡብ ምሥራቅ ቀላጃችና በሰሜን ምዕራብ ቀላጃች ሰፍኖ የነበረ ነው። በነዚህ በታያቸው መሬት በጋራ በጉዳው ይያዛል። ገለሰቦቹ የኔ የሚሉት መሬት የላቸውም። በነዚህ አካባቢያቸው የቀደሙት መንግሥት መሬት ለገለሰቦቹና ለውጭ ሀገር ከበር ተያቸው ይሰጥ ነበር። በዚህም ሲቢያ በዘላኛቸውና በመንግሥት መሀል ከፍተኛ ቀራኔ እንደነበር እንረዳለን። ለዚህ መሬት በከበት በገመል፣ በፍ የሎችና በበጌቹ በዚያት እየተመሰሰ ዘላኛቸው ለመንግሥት ይገባሉ ነበር።

በቀደሙ አብዬት ኢትዮጵያ ሥርዓት በወለዳቸውና በራሳቸው ቸገርቸው ምክንያት የእርሻ ምርታማነት በጣም ዘቅተኛ ነበር። ለምርታማነት ዘቅተኛነት ምክንያት የነበሩትን ጠቀለል አድርገን ሰንጠላዘት የሚሰጥነት መሰረት የእርሻ መሣሪያዎች ኋላ ጥሩ ነበሩ። ሲይንሳዊ የሆኑ የአስተራረስ ዘዴዎች አለመሰፋፋት፣ ገበሬዎች በይዘታቸው ላይ ዋስተና ማጣታቸው የመሬት ከተውሰደው ተውሰደው መሸንሸን የሀብረት እርሻዎች አለመኖር ዋና ዋና ምክንያቶች ሆነው እና ገኛቸዋለን።

4.1.2. ደህረ አብዬት ገብርና፡-

ሰለደህረ አብዬት ኢትዮጵያ ገብርና ሰንነጋገር የካቲት 25 ቀን 1967ን መነሻ እናደርጋለን። በየካቲት 25 1967 ዓ.ም. የገጠር መሬት ለሰፊው ሕዝብ ያደረገው ሥርዓት ተካሂዶ አዋጅ ታወጀ። ይህ አዋጅ መሬት የአራሶች እንዲሆን በማድረግ ለዘመናት ሰፋኛ የኖረውን የፈውዳል ሥራት አፈራረሰው። በዚህ አዋጅ መሠረት አንድ ገበሬ እስከ 1ር ሄክታር መሬት ድረስ ማረሰ እንደሚችል ተረጋገጠ።

የየካቲት 1967 ዓ.ም. የመሬት አዋጅ በአዋጅነት ላይ በቻ የሞላ ሲይሆን የመሬትን ምርታማነት ከፍ ሊያደርግ በሚችሉ መፈጸሚያዎች ፖሊሲያቸው የታደሰ ነበር። በዚህም መሠረት ገበሬውን በማህበር በማደራጀት ኃይሉን በማሰባሰብ ጉዳተ ሕሊናውን ከፍ በማድረግ የማያቋርጥ ቀስቀሳ ማድረግና ለአላማው ተፈጻሚነት

የሚያገዙ በርካታ የመንግሥት ቀጥተኛ እርዳታዎች እንዲሁም አመቺ የሆኑ የመንግሥት መዋቅሮች ተዘረጉ፡፡

ይህ አዋጅ እንደታወጀ ገብርናን ተጠቅሞ የኖረው አዲህ ሥርዓት ከፋይ ተቃራኒ እንዲሆን ወዲያውኑ ከአዋጁ በኋላ ምርታማነት ከባድነት አልፎ መሄድ፡፡ ለዚህ ብዙ ምክንያቶች ነበሩ፡፡

1/ ገበሬዎች በንቃታቸው ዘቅተኛነት የተነሳ የአዋጁን መንፈስ በተከከለ መረዳት ስለተሰናቸው ለአዲህ ሥርዓት ፕሮፓጋንዳ መጋለጣቸው፡፡

2/ የገበሬ ማህበራት አመራር ደካማነት፡፡

3/ በጊዜው የነበረው የወጭ ወረራና የሀገር ውስጥ የአዲህ ሥርዓት እንቅስቃሴ፡፡

4/ የተፈጥሮ ቸገሮች በተለይም ደርቅ ዋናጅ ምክንያቶች ነበሩ፡፡

በገብርናው ክፍለ ኢኮኖሚ በኩል ቸገሮችን ለመቋቋምና ምርታማነትን ከፍ ለማድረግ አብዩታዊው መንግሥት በርካታ እርምጃዎችን ወስኗል ከነዚህም ውስጥ፡-

1/ የምርት ከፍተኛነት ወደ ገበሬው ማሰማራት

2/ የገበሬ ተወካዮችን ማሰልጠን

3/ ዘመናዊ ጉዞዎችን በየቦታው ማቋቋም

4/ ብዙ መሬት እንዲታረስ ማበረታታት

5/ አዳዲስ የአስተራረስ ዘዴዎች እንዲሰሩ ማድረግ

6/ ምርት ዘርፍ የኬሚካል ማዳበሪያ ስራዎች ማሰራጨት

7/ ሠፈራን ማጠናከር ሃና ዋናዎች ማጥፋት፡፡

የኢትዮጵያ ሠራተኞች ፓርቲ /ኢ.ሠ.ፓ./ ንግግር - ልዩ ልዩ ሰነዶች እንዲሁም የአባሩ ዓመት መሪ አቅድ በገብርናው ከፍለ ኢኮኖሚ መጠናከርና በአጠቃላይ ለአርባ አደሩ ዜግ መሻሻል ከፍተኛ ተኮረት የሰጠው ጉዳይ ነው፡፡

4.1.3. የኢትዮጵያ ገብርና አይነተኛ አደረጃጀት፡-

የሚመረተውን የገብርና ምርት አይነተኛ አባራሩን በመ መልከት ስለተ ዋና ዋና የገብርና አይነተኛ በኢትዮጵያ መለየት ይቻላል፡፡ እነዚህም 1/ የከብት ርቢና እርሻ ቀለቀል 2/ የከብት ርቢ 3/ ሰፋፊ እርሻ ናቸው፡፡

1/ ከብት ርቢና እርሻ ቀለቀል፡-

ይህ አይነት ገብርና የርሻንና የከብት ርቢን ባንድ ላይና ጉን ለጉን ማካሄዱን ይመለከታል፡፡ ይህ አይነት ገብርና በፀባዩ ከእጅ ወደ አፍ ነው፡፡ በዚህ መንገድ ገብረው የሚያስፈልገውን ሁሉ በራሱ ለማፍራት ሲቆክር ይታያል፡፡ የገበያ ተጽእኖ ብዙም አይሰማም፡፡ ለውጥ በጣም አነስ ተኛና የገብረውን ፍላጎት ሊያሟላ የሚችል አነስተኛና መጠነ ነገርቸን ብቻ ይመለከታል፡፡ የዚህ አይነት ገብርና በኢትዮጵያ ባጠቃላይና በተለይ በደጋው ክፍል በብዛት የሰፊ ነው፡፡

2/ የከብት ርቢ፡-

ይህ አይነት ገብርና ኋላቱ ከሀክም የዘላን ከብት ርቢ ጀምሮ እስከ ዘመናዊ ሳይንሳዊ የከብት አረባብ ያለውን ይጠቀሳል፡፡ በኢትዮጵያ የከብት ርቢ ከፍተኛ የኢኮኖሚ አስተዋጽኦ አለው፡፡ ለምሳሌ የቀጥ ውጤታቸን ከፍተኛ የውጭ ምንዛሪ ማሰገፍ ናቸው፡፡ ይህም እንደ ያሉን የሥነ ፍጥነት ካህናት በሀገር ውስጥ ከብተቸ የሚሠሩ ናቸው፡፡

ኢትዮጵያ በአፍሪካ ከፍተኛው የከብት ቁጥር የያዘች ሀገር ነች፡፡ እንደ ከብት ሀብት ቁጥር ብዛት ገን ብዙ ተጠያሚ አይደለችም፡፡ ይህም በከብት ርባታ ሥርዓት ጎሳ ቁር ነትና ከብትም ያለግባብና ብዙ ውጤት የማይሰጡ በመሆናቸው ነው፡፡

የኢትዮጵያ የከብት ርቢ ቢብዛኛው የሚሆነው እንደና በዘላጊ ከብት አርቢዎች፣ ሁለተኛ ደገፍ በአዘርኦት እርሻ ጋር በቀለቀለ በሚሆነው ከብት ርቢ ነው፡፡ ዘመናዊ የከብት ርቢ አለፍ አለፍ በመግባት ላይ ቢገኝም ከበሬታቸው ጋር ሲወዳ ደር በጣም ዝቅተኛ ነው፡፡

የኢትዮጵያ ከብት ርቢ ዋና ዋና ችግሮች የሚከተሉት ናቸው፡፡

- 1/ የእንሰሳት ወት፡- ብዙዎች እንሰሳት አመጋገቢያቸው በጣም ዝቅተኛ ስለሆነ ለበሽታና ለወት የተጋለጡ ናቸው፡፡
- 2/ የባህል ችግሮች፡- በዘመናዊ ጊዜ ከብት አርቢዎች በተለይ ዘላናቸው የከብትን ብዛት እንደ ማህበራዊ ክብር ያቆታል፡፡ ለጥሬት ተኮረት አይሰጡም፡፡
- 3/ አነስተኛ ክብደት፡- ከብትቻቸው ክብደታቸው በጣም አነስተኛ ነው፡፡ በዘመናዊ እያያዘ ከተያዙ ከብትቸው ጋር ሲወዳ ደር የብዙዎች ከገጣሽ በላይ ያንሳል፡፡ በዚህም የተነሳ የሥጋ ውጤታቸው በጣም አነስተኛ ነው፡፡
- 4/ ዝቅተኛ ምርታማነት፡- ከከብትቸው እያያዘ ጎሳ ቁር ነት የተነሳ ለምሳሌ ላዎች የሚሰጡት የወተት መጠን በዘመናዊ መለክ ከተያዙት ጋር ሲወዳ ደር በአሥር እጅ ያህል የሚያንሰባት ሁኔታ አለ፡፡
- 5/ የከተኞች አለመሰፋፋት፡- የከተኞች መሰፋፋት የከብት ርባታን በማግባት ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ አለው፡፡ ከተኞች ሲሰፋፋ ለዚህ እየሰፋና እያደገ የሚሄድ የከተማ ሕዝብ

በዙ የከበተ ውጤት በተለይም ሥጋና ወተት ማቀረብ አስፈላጊ ሲሆን ዘመናዊ የከበተ ርባታን ሊጉተጉት እንደሚችል ይታወቃል፡፡

3. ሠፋፊ እርባታ፡-

ይህ ቀደም በገሉ የውጭና የሀገር ውስጥ ከበር ተያቸ ተይዞ የነበረውንና በአሁኑ ወቅት በመንገሥት ቁጥጥር ሥር የሆነውን የመንገሥት እርባታ ይጠቀሳሉ፡፡ ይህ ዓይነት እርባታ መጀመሪያ ወደ ኢትዮጵያ የተጀመረው በውጭ ሀገር ከፒታሊስቶች ነው፡፡ ለምሳሌ በአዋጅ ሽለቆ የደገፍንና በኤርተራ የኢኮኖሚያችን መጥቀስ እንችላለን፡፡ ቀስ በቀስ ገን የገዢው መደብ አባላትና ኢትዮጵያውያን ገለበጦቹ በዚህ ሥራ ተሳታፊ ተቆይተዋል እና ያለን፡፡ በ1966 ዓ.ም. አካባቢ የዚህ ዓይነት እርባታ ጠቀላላ ሰፋት ወደ 70,000 ሄክታር ይገመት ነበር፡፡

በአሁኑ ጊዜ የመንገሥት እርባታ በቀጠና በሰሜን በደቡብ በምዕራብና በአዋጅ እርባታ ለጣት ስርገራቸውና ተደራጅተው ይገኛሉ፡፡

4. በአሁኑ ጊዜ የገባርና አደረጃጀት፡-

የኢትዮጵያን የገባርና ሥራ በሰሰት መልክ ተደራጅቶ እናገኘን ያለን፡፡ እነዚህም የመንገሥት እርባታ፣ የገበሬዎች የአምራቾች የብረት ሥራ ማኅበራት እርባታና የገለበጥ ገበሬ እርባታ ናቸው፡፡

ሀ/ የመንገሥት እርባታ ከላይ በጠቀስነው መልክ የተደራጀ ሲሆን ከታሪኩ ጠቀላላ መሬት ወደ 300,000 ሄክታር አካባቢ /ከ3-4 %/ የሚሆነውን ይይዛል፡፡

ለ/ የገበሬዎች አምራቾች የብረት ሥራ ማኅበራት-በገምት ወደ 8000 ሄክታር የሚሆነውንና 0.1 % የሚሆነውን የታሪኩ መሬት ይይዛል፡፡ በአደረጃጀታቸው ተሰባሳይነት ያላቸውን የሠፈሩ እርባታዎች እዚህ ላይ የዘመርገ

እንደሆነ ወደ 40,000 ሄክታር መሬት ይገመታል፡፡

ብ/ የገለበጠ ገበሬ እርሻ-ከሰደብተ ሚኒዩን ሄክታር በላይ የሚገመተ ወይም ከታረሰው መሬት ከ90% በላይ የሚሠሩ ነው የሀገሪቱ የእርሻ ሰብል ገቢ ከዚሁ እንደሚገኝ ይገመታል፡፡

እዚህ ላይ አተኩረን ለና የው የሚገባ ተለቀ ም ነገር የእምራቸው ነብረተ ሥራ ማነበራተን የማደራጀት ተገባር በጣም አጣጥሞና በዘመ ተገል የሚጠይቅ መሆኑን ነው፡፡

4.2. ኢንፍላትሪና መገናኛ ጽላገራፊያዊ ባህሪያት፡-

እንደሌሎች ኋላ ቀር ሀገሮች ሁሉ የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ በጣም የሚነጻጸሩና የማይደገገፉ ኋላ ቀርና ዘመናዊ ኢኮኖሚያዊ የሚታዩ ጭነት ነው፡፡ ስለ ኢንፍላትሪ በንግግር የገጭን ኢንፍላትሪና ዘመናዊ ኢንፍላትሪን ለይተን መመልከት ይኖርብናል፡፡

የገጭ ኢንፍላትሪ በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ የቀየ ነው፡፡ የቀዳ ሥራ፣ የጌጣጌጥ ሥራ፣ የሽከላ ሥራ፣ የሽጦና ሥራ፣ የሰፊት ሥራ፣ የማረሻ የጉራጌና የጦር ሥራ በኢትዮጵያ ለረጅም ጊዜ የነበሩ ናቸው፡፡ እነዚህ ሥራዎች ባብዛኛው ባለቤት ሆነው የኖሩ እንዲሁ ከፍ ወዳለ የኢንፍላትሪ ሥራ አልተሸጋገሩም፡፡ ለዚህም ዋነኛው ምክንያት የነዚህ ሥራዎች መናቀ ነው፡፡ ለነዚህ ሠራተኛቸው ፋቂ፣ ሎን፣ ጠይብ ወዘተ... የሚል ስም እየወጣላቸው መምጣት ሰዎችም ተንቀው ይኖሩ ነበር፡፡ ከባድ ቆታቸውን ፍጥነት ወዲህ በዚህ መስክ ብዙ ለወጣቸው ተደርገዋል፡፡ ባለመምያቸው በሀገር እንዲደራጁ ከፍተኛ የመንገድ ደጋፊ ይሰጣቸዋል፡፡ ለባድ ቆታዊ መንገድ እደ ጥበባትን ለማስፋፋትና ለማዳበር ባለው ከፍተኛ ዓላማ ባህሪ የእደ ጥበብ ውጤቶቻችን ከጊዜ ጊዜ እየፋፈና እየዳበሩ በመሄድ ላይ ናቸው፡፡

ዘመናዊ ኢንፍላትሪን ማስፋፋት የማንኛውም ሀገር ዓላማ ነው፡፡ ለዘመናዊ ኢንፍላትሪ መስፋፋት መሠረተኛ ማዕደናት፣

ነፃጅ የውሃ ኃይል፣ የእርሻ ጥረ ሀብቶችና ገበያናቸው፡፡

የጣዕድን ሀብታቸን ገና ብዙ መጠናቀቅና መመርመር እንዳለ በተመዘገበው ደረጃ ላይ አንስተዋል፡፡ ያለ ብዙ ጣዕድን ሀብት ኢንዱስትሪን ማስፋፋት አስቸጋሪ ይሆናል፡፡

የኤሌክትሪክ ኃይልም እንደዚሁ ለኢንዱስትሪ እድገት ተልቅ መሠረት ነው፡፡ ኢትዮጵያ በጣም ከፍተኛ የውሃ ኃይል ያላት ሀገር ነች፡፡ ለስከለሁን በሥራ ላይ የዋለው ገንዘብ በጣም ተገዥ ነው፡፡ በብዙ የሀገራችን ሥፍራዎች የሚገኘው የጂኦሜትሪ ጣል ኃይልም በሥራ ላይ ማዋል ከተቻለ ኢትዮጵያ በርካታ ኢንዱስትሪዎችን ለነፃነቱ ለገረቤት የሚተርፍ ኃይል ልታወቅና እንደዎትቸው ይገመታል፡፡ ለምሳሌ ከጥቂት አመታት በፊት በተደረገ ጥናት ከአባይ ወንዝ ቀሪ ውስጥ በቻ ከ100 የሚያንሱ የውሃ ኤሌክትሪክ ማመንጫ ጣሊያዎችን መሥራት እንደሚቻል ተረጋግጧል፡፡

ብዙ ኢንዱስትሪዎች የእርሻ ጥረ ሀብት ይሻሉ፡፡ ለምሳሌ የግንብ፣ የጨርቃጨርቅ፣ የቀዳ ወዘተ... የኢትዮጵያ እርሻ ገና ያልዳበረና ኋላቀር በመሆኑ የጥረ ሀብት አቅርቦት በጣም ውስጥ ነው፡፡ እርሻን ማስፋፋትና ከኢንዱስትሪ ጋር ማጣመርና መዋሃድ ለማራጭ የማይገኝለት መፍትሔ ነው፡፡

ሌላው የኢንዱስትሪ እድገት መሠረት ገበያ ነው፡፡ የገበያና ምርታማነት ዝቅተኛ መሆን ማለት በጭር ብዙ የሆነውን ገበሬ ሰዎች ዝቅተኛ መሆን ማለት ነው፡፡ ይህ ማለት ደገፍ በገበያ የመሳተፍ ኃይሉ በጣም ዝቅተኛ ነው ማለት ነው፡፡

የኢትዮጵያ ዘመናዊ ኢንዱስትሪ ቢበዛም ቀላል ኢንዱስትሪ ነው፡፡ ከባድ ኢንዱስትሪ በኢትዮጵያ ገና የሌለ ያህል ተገዥ ነው፡፡

924 + 988 27446 7445 7000 +

0064A U7C / 19731

[illegible]

Provisional Military Government of Socialist Ethiopia,
Ministry of Industry, Statistical Bulletin, May 1984,
P. 3.

4.2.1 የዘመናዊ ኢንዱስትሪ ሥርዓት

በኢትዮጵያ ያለው የኢንዱስትሪ ሥርዓት በጣም የተዛባና በተወሰኑ ሥፍራዎች ብቻ የተከማቸ ሆኖ ቀይቷል፡፡ በኢትዮጵያ ሦስት ዋና ዋና የኢንዱስትሪ ቀጠናዎችን መለየት ይቻላል፡፡

1/ የአዲስ አበባ-ናዝራት የኢንዱስትሪ ቀጠና

2/ የአሥመራ ምጽዋ የኢንዱስትሪ ቀጠና

3/ የደራጃ ዋ ጠረፎ የኢንዱስትሪ ቀጠና ናቸው፡፡

በነዚህም ውስጥ የኢንዱስትሪ ከምቸት ጉልት የሚታይበት ሥፍራ የለም፡፡ በክፍለ ሀገር ደረጃ ያየነው አንደኛዎቹ ሽዎች ኢንዱስትሪ ጠረፎ ጉብኝታቸውን ወደ 90% የሚሆነውን ያህል ይዘውታል፡፡ በአሁኑ ሰዓት ሌሎች ክፍለ ሀገሮችም ብቅ ብቅ እያሉ መሆናቸውን እና ያሉት፡፡ ለምሳሌ

ወላ - የኮምፒውተር ጤና ጤናዎች ሥጋ ፋብሪካ

ጌኦም - የጤና ጤናዎች የምግብ ዘይት ፋብሪካዎች

ጌንደር - የጥጥ ፋብሪካ

ተገራይ - የምግብ ፋብሪካዎች

ሲኦም - የተለያዩ አካባቢዎች የእርሻ ኢንዱስትሪዎች

በኢትዮጵያ ስፍራ ለቀየሙ የኢንዱስትሪ ከምቸት ምክንያት ተቆ ማሠራተ ሰማት ተራንባጋሪነትና ኃይል አንጻሪው የገበያ ከተወሰኑ ቦታዎች መከማቸት ነው፡፡

በአሁኑ ሰዓት ኢንዱስትሪ በመንገዱ ቁጥጥር ሥር በመሆኑ ሥርዓቱን ለመምራትና ለመቀየስ የተመጣጠነ ሁኔታ አለ፡፡

4.2.2 ተራንስፖርትና መገናኛ

የተራንስፖርት አገልግሎት ስፋት ለአንድ ሀገር ኢኮኖሚ አንድ ደዎ ሥር ነው። የተስፋፋ የተራንስፖርትና መገናኛ አገልግሎት የዓበረ ኢኮኖሚ ምልክት ነው። ዘመናዊ የኢንፉስትሪ እድገትና የገንዘብ ኢኮኖሚ የገደብ ተራንስፖርትና መገናኛ መስፋፋትን ይጠይቃል።

1/ የመንገድ ተራንስፖርት

ይህ ዘመናዊ የመኪና መንገድ ተራንስፖርትን ብቻ የመመለስ ለክት ነው። በሀገራችን የመኪና መንገድ ሥራ የተደመረው በ1920 ገደማ ነው። ከዚያም በአምስት ዓመት የኢጣሊያ ወረራ ጊዜ እየተፋጠነ መጣ። የኢጣሊያ ወራሪዎች መንገዶች ሲሰሩ ዓላማው በቀጥታ ለወታደራዊ ተገባር ነበር።

ኢትዮጵያ ወጣ ገባና ተራራ የሚጠነባባሱ ሀገር ስለሆነች የአውራ መንገድ ሥራ በጣም አስቸጋሪ ነው። መንገዶቿን ለመዘርጋትም ሆነ ለማደስ ከፍተኛ ወጭ ይጠይቃል። ይህም ሆኖ በተለይ ከአብዮታችን ፍንዳታ ወዲህ በጣም ብዙ መንገድ መዘርጋትን አንገነዘባለን።

የኢትዮጵያ አብዮት በፈነዳበት በ1966 ገደማ የነበረው ጠቅላላ መንገድ ርዝመት አስፋልት የሁሉ ጊዜ መንገዶችና የደረቀ ጊዜ መንገዶችን አጠቃሉ 8,133 ኪሎ ሜትር ያህል ነበረ። ዛሬ ይህ ቁጥር ከ28,316 ኪሎ ሜትር በላይ ይላል። ይህም በቀደም አብዮት ከነበረው ከሦስት ጊዜ በላይ ያከላል።

የመንገድ ተራንስፖርትን ለማስፋፋት በደኅረ አብዮት ኢትዮጵያ የተገኘው ውጤት አመርቂ ነው ብንልም ገና ብዙ ጥረትን የሚጠይቅ ተገባር እንዳለ መገንዘብ ያሻል።

ለምሳሌ ከመንገዱ ገራና ቀኝ አሥር ኪሎ ሜትር ርቀት በመንገዱ ለመጠቀም የሚቻለበት ርቀት ነው ብንል ከሀገሪቱ ጠቅላላ

በፋት 46 % ያህሉ በቻ ነው ለአውራ መንገዶች የሚቀርቡት፡፡

ዛሬ በኢትዮጵያ አብዛኛው ሽቀጣ ሽቀጥና ሰው የሚጓዝው በመንገዱ ተራንስፖርት ነው፡፡

2/ የባህር መስመር

በሀገራችን የባህር ተራንስፖርት እጅግ ጓሳቀረ ነው፡፡ በኢትዮጵያ ያለው ጠቀላላ የጠጃዊ ርዝመት ከአዲስ አበባ ጃሱት /በኢትዮጵያ ውስጥ በቻ/ 782 ኪ.ሜትር እንዲሁም ከአቁናት ዎፀዋ 306 ኪ.ሜትር በጠቀላላው 1088 ኪሎ ነው፡፡ /የአዲስ አበባ ጃሱት ጠጃዊ ጠቀላላ ርዝመት 880 ኪሎ ሜትር/ ነው፡፡ የነዚህ ሀዲዶች ዓይነት ከዘመናዊው ያኑ ጋር ሲተያየ ያሳቀረ ነው፡፡

የባህር ተራንስፖርት በተለይ ሥፍራ የሚፈቱ ከባድ ሽቀጦችን ለማጓጓዝ በጣም ጠቃሚ ነው፡፡

3/ የአየር ተራንስፖርት

የአየር ተራንስፖርት ለፍጥነት አገልግሎትና ከመሀል ሀገር በጣም ርቀው ወደሚገኙ ሥፍራዎች ለማጓጓዝ በጣም ጠቃሚ ነው፡፡ እንደ ኢትዮጵያ ለመንገደም ሆነ ሀዲዶች መዘርጋት የመረቱ አቀማመጥ አስቸጋሪ በሆነበት ሀገር የአየር ተራንስፖርት በዙፋኖቿን ያቃልላል፡፡

ኢትዮጵያ ባለው ሀገሮች አንዳር ሰተታይ የዓበረ የአየር ተራንስፖርት የተሰፋፋበት ሀገር ነች፡፡ የኢትዮጵያ አየር መንገዱ በሀገር ውስጥ ከሰላሳ ለማያንሱ ጣቢያዎች መደበኛ አገልግሎት ይሰጣል፡፡ በዓለም አቀፍ አገልግሎትም በአፍሪካ፣ በአውሮፓ በአስያ በሮስት ካሉ ሀገሮች ጋር ኢትዮጵያን በማገናኘት የማይፍቀድ አገልግሎት ያበረከታል፡፡

4/ የጤሃ ላይ ተራንሰፖርት

ኢትዮጵያ በወንዞች ባህርይ ምክንያት የወንዝ ላይ ተራ
ንሰፖርት አገልግሎት የላትም፡፡ በኢትዮጵያ ከባር ወንዝ በስ
ተቀር ለመጓጓዣ የሚጠቀም ውሀ የለም፡፡

ኢትዮጵያ በቀይ ባህር ላይ በአሰብና ምፀዋ ወደቦች በመ
ጠቀም ኢንተርናሽናል የባህር ተራንሰፖርት ይርጅት አለች፡፡

በነዚህ ዘመናዊ የተራንሰፖርት ገለጋሎቶች ሌላ ዛሬም
በኢትዮጵያ በአህያ፣ በአጋሰሰና በሰው ሽኩቻ በዙ ዕቃ ረጃ
ጅምር ቀት ይጓዛል፡፡ በተራንሰፖርት ገለጋሎት ላይ ያለው
ደርሻም በቀላሉ የማይገመት ነው፡፡

REFERENCES

- Assefa Mehretue, The Changing Landscape of the Wonji Plain, The Ethiopian Geographical Journal V.S No. 2, December 1967.
- Aynalem Adugna, The Spatial Patterns of the Ethiopian Population, University of Durham, 1984.
- Bekure W/Semayat.
- Daniel Gemechu, Aspects of Climate and The Water Budget in Ethiopia, Addis Ababa University Press, 1977.
- Daniel Gemechu, The Location and Topography of Ethiopia; Addis Ababa University, 1969.
- Department of Geography, Summerized Readings in Geography 101, A.A. U., December 1981.
- የጸሐፊው ቤተ መጻህፍት የጥናት ሪፖርት የጥናት ሪፖርት 1977::
- Huhenagel H.P., Agriculture in Ethiopia, FAO, Rome 1961.
- Kebede Tato, Rainfall in Ethiopia, Geographical Journal, Addis Ababa, 1964, Vol II, No. 2.
- Last G.C, A Geography of Ethiopia Far Senior Secondary Schools, Ministry of Education, 1963.
- Last G.C, Some notes on the Scenery of the Ethiopian Vol. 6, No. 1.
- Mesfin Wolde Mariam, An Introductory Geography of Ethiopia, Addis Ababa, Berhanena Selam P.P., 1972.
- Mesfin Wolde Mariam, An Atlas of Ethiopia, Asmara, 1971.
- Mesfin Wolde Mariam, Background of the Ethio-Somali Dispute, Addis Ababa, 1964.
- Mesfin Wolde Mariam, Somalia: The Problem Child of Africa, Addis Ababa, Artistic Printing Press, Septemebe 1977.

Mesfin Wolde Mariam, The Awash Valley Trends and Prospects, Ethiopian Geographical Journal, Addis Ababa, 1964, Vol. II, No. 1.

Mesfin Wolde Mariam, Some Aspects of Urbanization in Pre- Twentieth Century Ethiopia, Ethiopian Geographical Journal, Addis Ababa, 1965, 1965, Vol. III, No. 2.

Ministry of Information, Power and Irrigation, Addis Ababa, 1973.

Mohr Paul A, The Geology of Ethiopia, Addis Ababa, University Collage of Addis Ababa Press, 1964.

Murphy H.F., A Report On the Fertility Status of Some Ethiopian Soils, Exp. Statistical Bulletin, No. 4

Money, The Natural Vegetation of Ethiopia, Ethiopia Observer, Vol. 5, No. 3.

Suzuki H, Some Aspects of Ethiopian Climate, Ethiopian Geographical Journal, December 1967, Vol. 5. No. 2.

United Nations Deve opment Programme, (FAO), Ethiopia: Assistance to Land Use Planning Social Aspects of land Use Planning Report A.G. DP /Eth/ 78/ 003 Tech. Rep. 9, Rome, 1984.

U.S Department of The Interior Bureau of Reclamation Land and Water Resources of the Blue Nile Basin, Addis Ababa, 1964.

Y. Abul Haggos, A Contribution to the Physiography of Northern Ethiopia, London, University of London The Athelone Press, 1961.

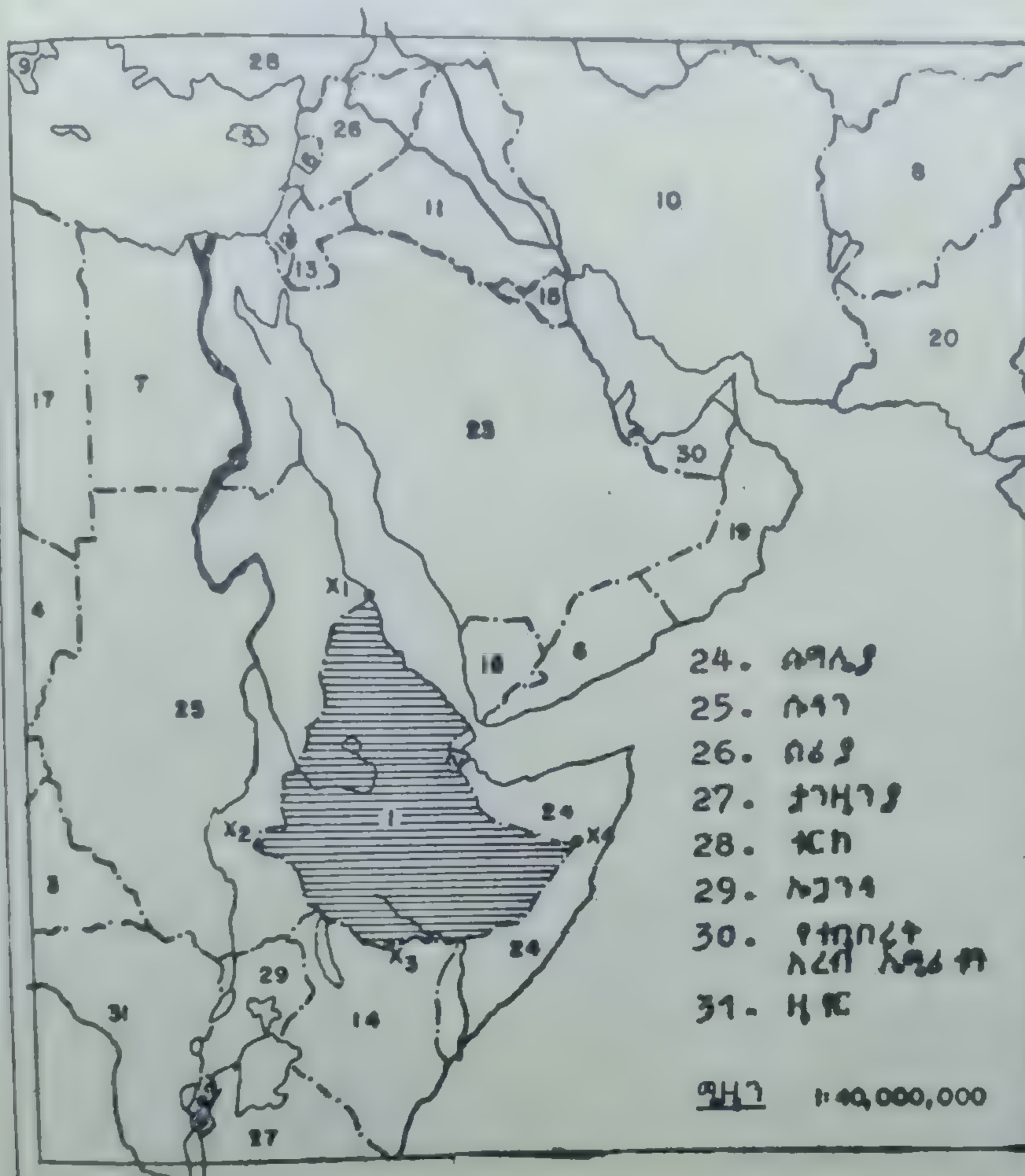
Kloos H, Aynalem Adugna and Essayas Sahilu, The Physical, Biotic and Human Environment, Zein Ahmed and H. Kloos (eds) In Disease Atlas of Ethiopia, Ministry of Health and SIDA/ SARAC/ Wh in Press.

▲ ↑ ● ▲ ●

▲ ● ● ● ●

ከርታ 1

አ በ ል ያ ቸ

- 24. ሰላላ
- 25. ሰላን
- 26. በፊያ
- 27. ታንዛንያ
- 28. ቱርክ
- 29. ኢጋራ
- 30. የተባበሩት አረብ አገራት
- 31. ዛጅ

ግዛት 1:40,000,000

- 1. ኢትዮጵያ
- 2. በሪገላ
- 3. ግዕዝ ስፍራ
- 4. ታጌ
- 5. ቀረጽ
- 6. የ.ገ.ፊ
- 7. ገብፅ
- 8. አፄ ገብረ
- 9. ገብፅ
- 10. ኢጋ
- 11. ኢጋ
- 12. አበራሌ
- 13. ግራንድ
- 14. ኢጋ
- 15. ኢጋ
- 16. ኢጋ
- 17. ኢጋ
- 18. በግሪ ባሕር
- 19. ሰላን
- 20. ታንዛንያ
- 21. ዩኔስኮ ዓለም አቀፍ የጥበቃ ስፍራ
- 22. ሪፖርት
- 23. አፄ ስፍራ
- X1 = 18 ከ
- X2 = 35 ከ
- X3 = 3 ከ
- X4 = 48 ከ

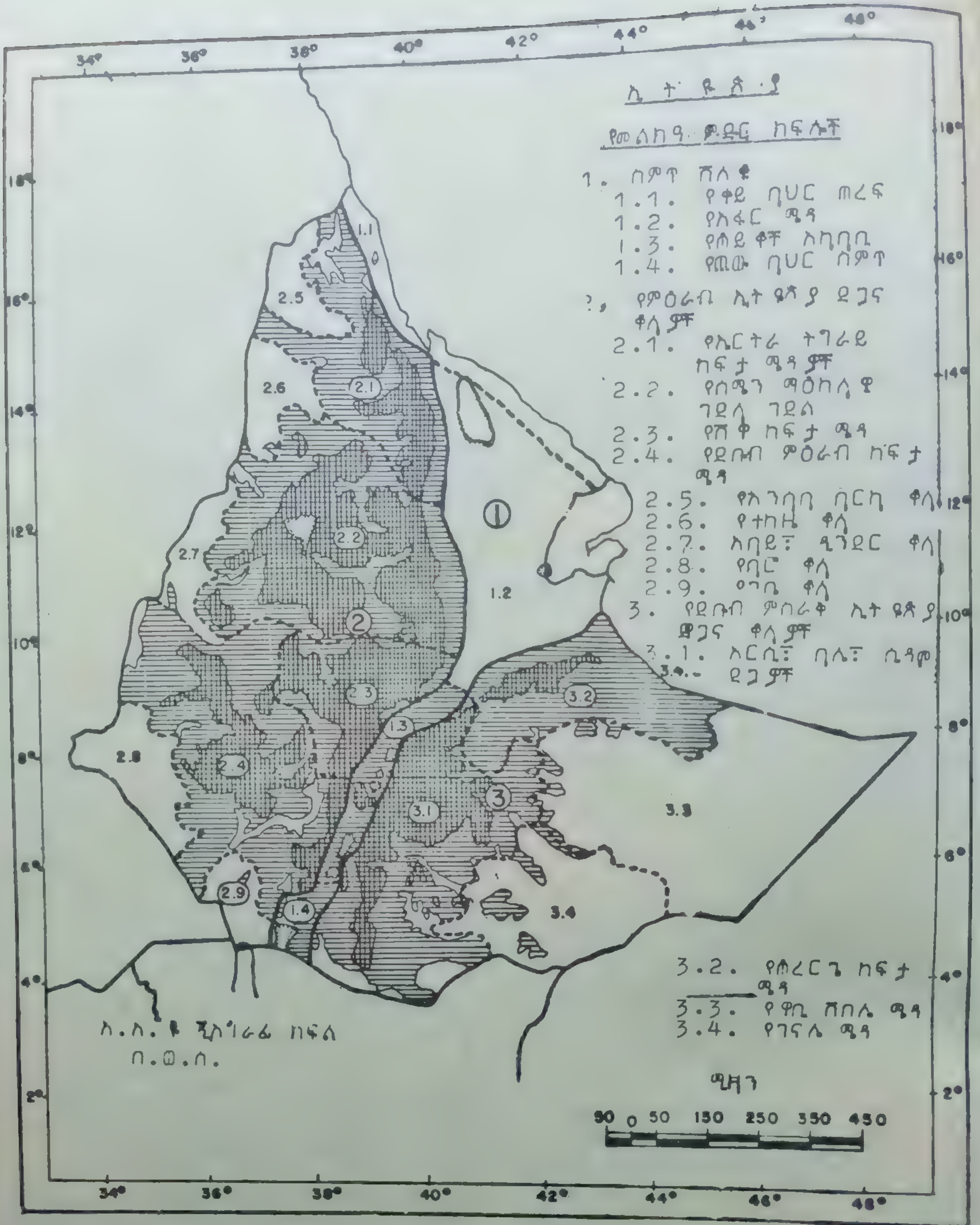
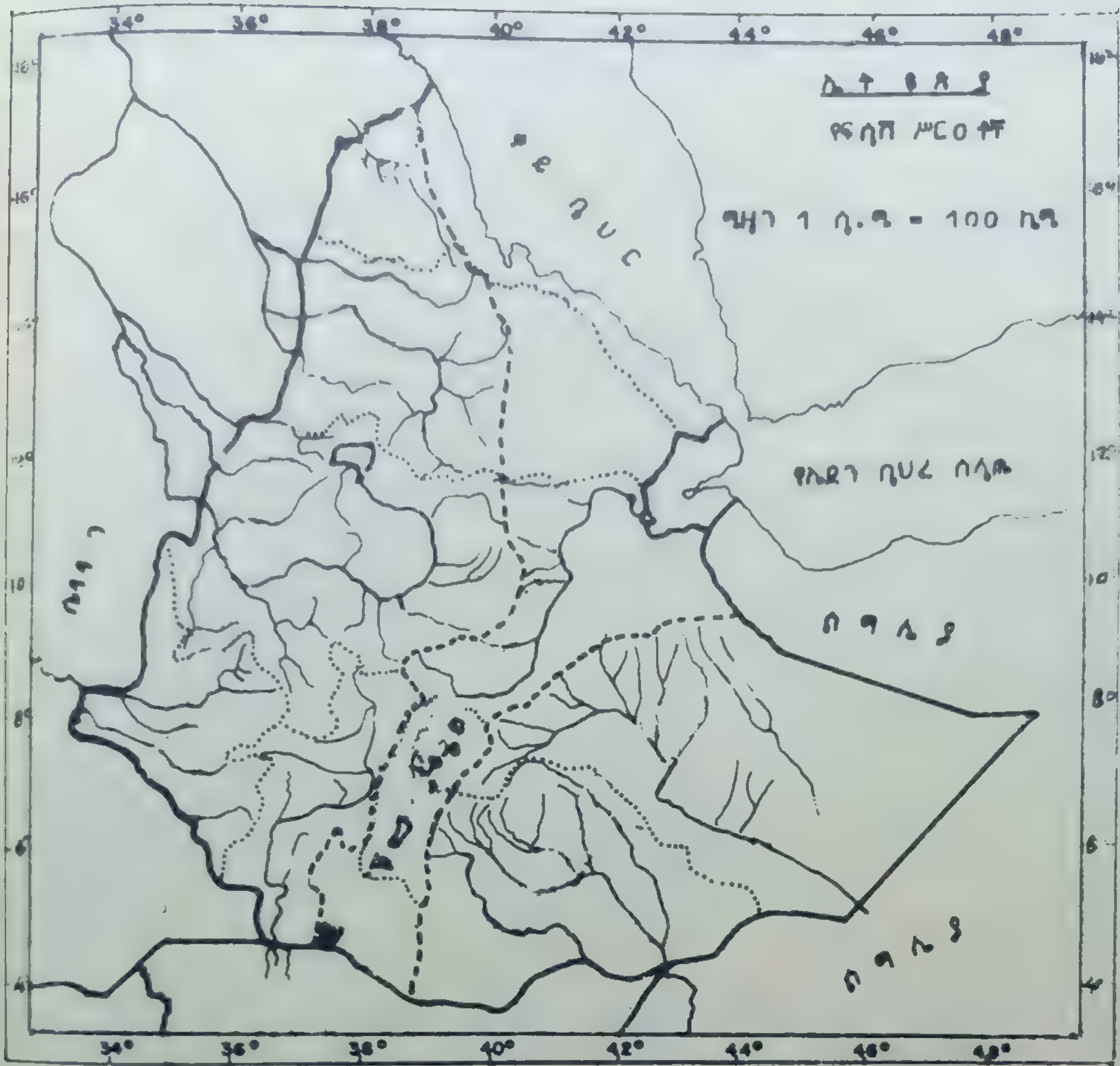
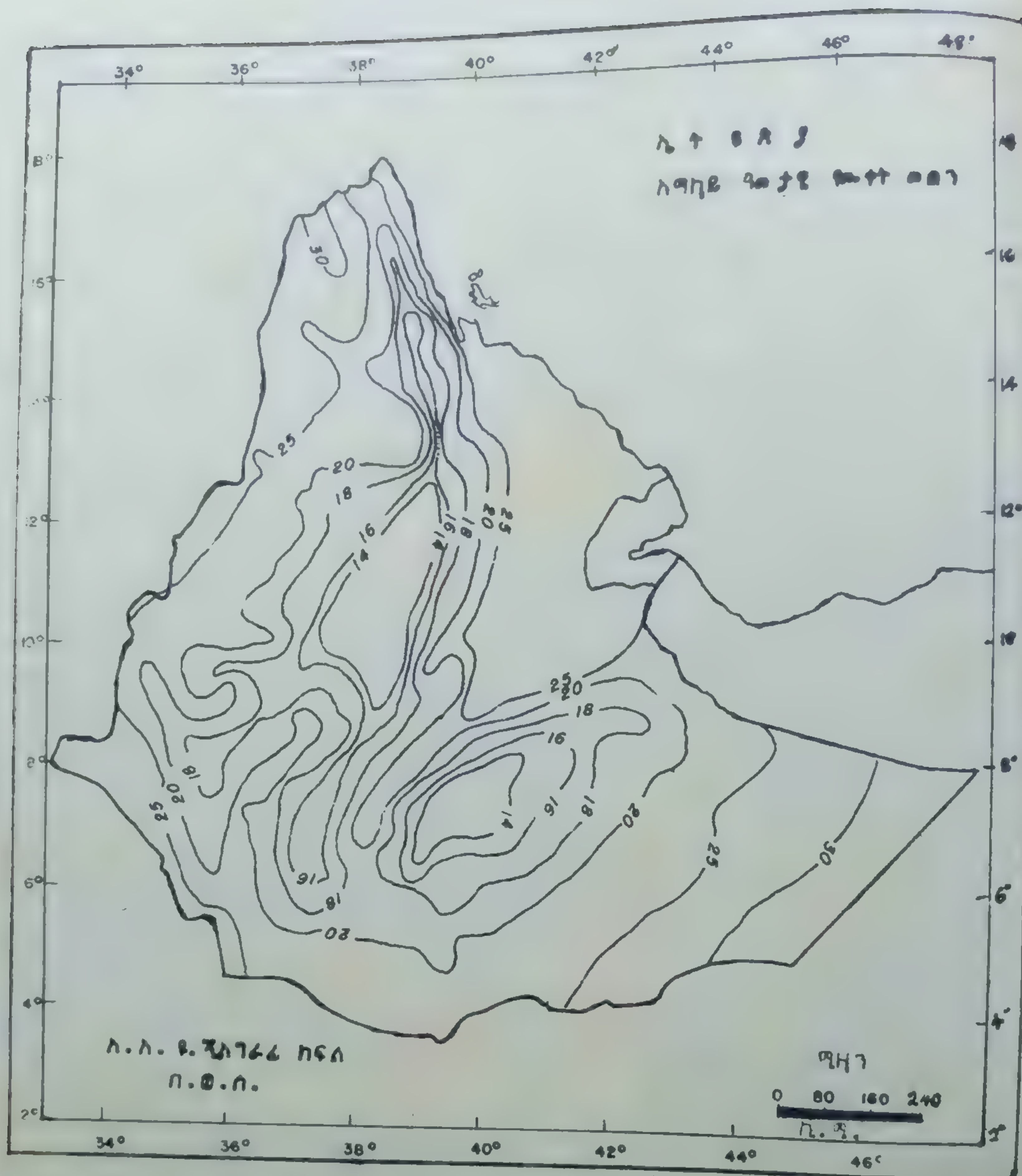

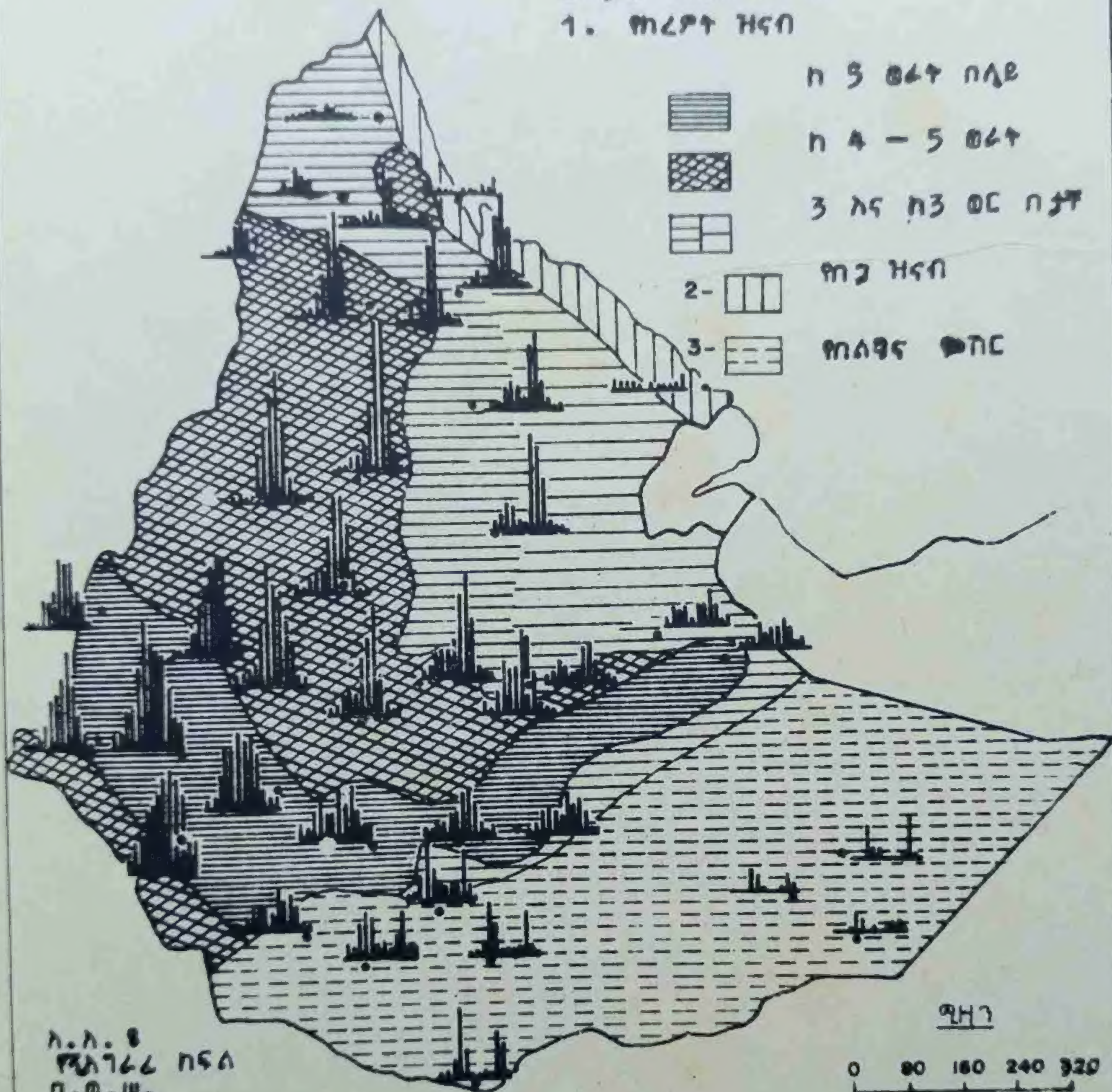
Fig. 2- Adapted from Mesfin W. Meriam, An Atlas of ETHIOPIA, 1970, p. 2.

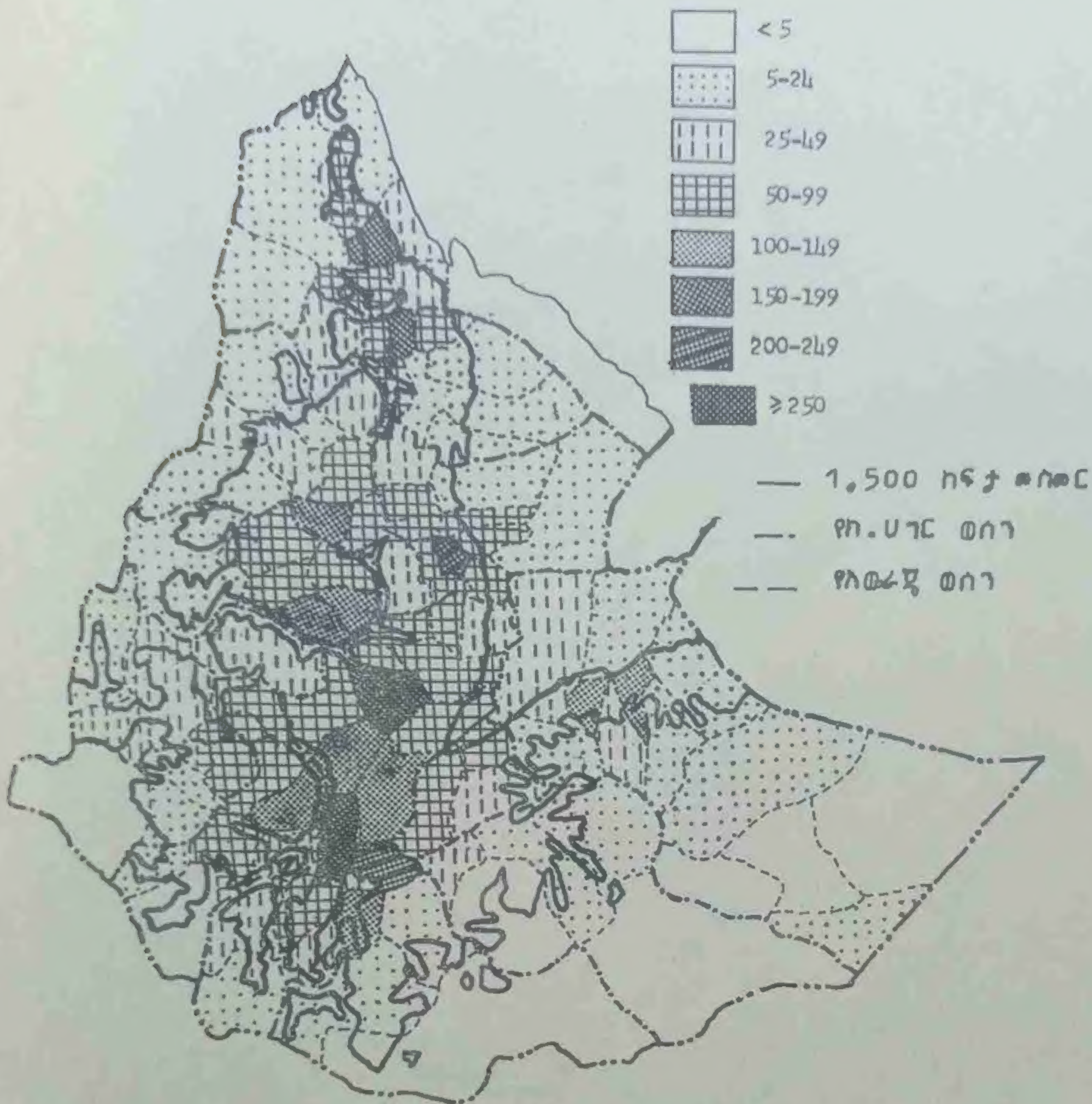
Ա.Ա.Յ.ՄԱՐԴԻՆԻ
Ո.Ս.Ո.

ሊት ወለጃ
ወተታይ ዝናብ ሥርዓተ
1. ጠረፆተ ዝናብ

የባሕር ብዛት በኪ.ግ² /የሕዝብ ሥርዓት / ከርታ 7

የሕዝብ ተገጥሞ በአጠቃላይ

በከተማ አካባቢ ለፍጥነት ለጥፋት ለጥፋት ለጥፋት

Proudly
brought
to
you

www.binyamhik.wordpress
.com

ከርታ 8

ዓከተቶች ሥርዓት በሕዝብ ብዛት

ከተቶች

ከ በሕዝብ ሌቶ: አይናለዎ አዲስ አበባ ከተማ

በተ. መ. ማ. ማ. ድርጅት ታተመ ማ

Proudly
brought
to you
by

www.binyamhik.wordpress
.com

